

„Orb” și „orbire” în cultura ebraică

Vechiul Testament

Termenul ebraic standard pentru „orb” este ' *ivver* עיוור; Exod 4:11; et al., un substantiv care exprimă defectul fizic. Forma abstractă este ' *ivvaron* עיוורון, „orbire”; Deut. 28:28; Zah. 12:4. Cuvântul *sanverim* סנוורים; Gen. 19:11; Regi II 6:18, uneori incorect tradus „orbire”, desemnează o lumină orbitoare care cauzează (eventual temporar) pierderea vederii. În *Vechiul Testament* există cel puțin șapte verbe care descriu „ochii care nu pot vedea” sau „ochii slabi”.

Problematica orbirii a fost larg răspândită în antichitate în Orientul Apropiat. Tehnicile de prevenire includeau aplicarea de unguente cu rol igienic, în special kohl-ul, dar și intervenții chirurgicale (v. *Codul lui Hammurapi* din Babilonia, cca. 1700 î.Hr.). Nu există nicio dovadă însă că porunca biblică de interdicere a consumului cărnii de porc a fost destinată sau înțeleasă ca fiind destinată prevenirii trichinelozei sau a altor boli care produc orbire. Cazurile biblice de mențiune a orbirii îi includ pe Isaac, Iacov, Eli și Ahia din Silo, a căror vedere s-a pierdut odată cu înaintarea în vârstă.

În afara bătrâneții, alte cauze ale orbirii naturale nu sunt menționate în Biblie. În câteva pasaje orbirea este menționată ca fiind o pedeapsă dată de Dumnezeu: ca amenințare a încălcării legământului de către Israel și în cazul „păstorului neglijent”, ca avertisment - ochiul lipsit de respect față de părinți va fi scos de păsări de pradă. Teologic vorbind, toate cazurile de orbire sunt atribuite lui Dumnezeu, la fel cum tot Lui îi este atribuită și recăpătarea vederii. Cu toate acestea, în afara cazurilor menționate, orbirea nu este explicit specificată drept pedeapsă pentru păcat.

Ca formă de pedepsire umană, orbirea se regăsește în sintagma „ochi pentru ochi”, deși încă se dezbate dacă acest lucru a fost realizat literalmente în Israel în raport cu legea în cazurile lui Samson și al regelui Zedechia, cărora li s-a luat vederea de filistenii, respectiv de Nabucodonosor. Mai multe pasaje din *Biblie* vorbesc despre vederea „risipită” sau „slăbită” de lacrimi și durere.

Persoanele lipsite de vedere sunt înțelese în Vechiul Testament ca fiind natural neajutate, prin trimiterea ca mențiune la anumite categorii: orbi, șchiopi, muți și robi/subiecți ai exploatării. Etica biblică atrage, însă, atenția asupra interzicerii exploatării acestora.

În *Biblie* orbirea este utilizată cu câteva sensuri metaforice. Frecvent ea se referă la lipsa de înțelegere intelectuală sau morală. Judecătorii sunt avertizați că mita sau cadourile orbesc analiza cu discernământ. Proorocul Isaia afirma că misiunea sa este de a unge ochii poporului lui Israel pentru ca acesta să nu mai „vadă” și să se pocăiască pentru a fi vindecat. Orbirea lui Isaia se referă la neglijență, în timp ce în *Numeri* scoaterea ochilor se referă cel mai adesea la înșelăciune.

Talmudul și Legea evreiască

Numărul neobișnuit de mare de înțelepți din Talmud care au fost orbi reflectă probabil prevalența acestui handicap în cele mai vechi timpuri. Numele talmudic pentru orbi este *suma* סומא, iar eufemismul *sagi nahor* סגי נהור („cu/în exces de lumină”) este utilizat adesea pentru a îi desemna: „*suma* pe care îi numim *sagi nahor*”.

Termenul este aramaic și nu ebraic; este comun în ebraica rabinică, cea care a inclus cuvinte aramaice în textul ebraic. Literalmente, cuvântul *sagi* înseamnă în aramaică „abundență, multitudine”, iar *nahor* înseamnă „lumină”. Acest tip de eufemism care consacră înțelesul opus este foarte comun în limbile semitice, printre care araba, aramaica sau ebraica, și nu se referă doar la subiectele tabu, ca în cazul acestui termen, ci la numeroase alte domenii. Unele dintre eufemisme reușesc chiar să amuze. Lingviștii arabi clasici le numesc *l'dhaadh*. În ebraica modernă ele sunt numite *leshon sagi nahor*, însemnând „limba *sagi nahor*-ilor”. Termenul însuși din dezbaterile noastre este utilizat pentru a denumi fenomenul.

Spre deosebire de surdo-mut, care este văzut în legea ebraică ca fiind anormal, orbul este privit ca fiind pe deplin normal, dar multe dintre restricțiile și avantajele legale sau religioase care i se aplică sunt determinate de dizabilitatea sa fizică. Un caz particular, spre exemplificare, este scutirea orbilor de la datoria de a merge la Ierusalim la Sărbătoarea Pelerinilor. Natura specială a acestei legi, care a derivat din interpretare omiletică a unui cuvânt, se regăsește în faptul că se aplică inclusiv acelor persoane care nu pot vedea numai cu un singur ochi. S-a ridicat în ultima vreme inclusiv problema permisiunii de îndepărtare a corneei unei persoane decedate pentru a o înlocui pe cea a unui orb pentru a-i recăpăta vederea. Opinia teologică este aproape unanim favorabilă.

Tradus din engleză de Adrian Lesenciuc

Apărut în Mișcarea Literară, 15:3, 2015

Epidemia care a schimbat istoria poporului evreu

De obicei se învață că exilul de aproape două mii de ani a început după distrugerea celui de al Doilea Templu, în anul 70 e.n. Dar adevărul istoric este că părăsirea în masă a țării natale și desființarea comunității evreiești din Iudeea a început cu circa 65 de ani mai târziu.

Voi începe cu o scurtă descriere a situației politice din primul secol al erei noastre. Dinastia Hașmoneilor, cunoscută nouă prin intermediul istoriei sărbătorii de Hanuca, s-a încheiat la 20 de ani după cucerirea Ierusalimului

de către romani, în anul 63 î.e.n. În anul 43 î.e.n. a fost adus pe tron Hordus (Irod). Acest rege foarte obedient față de romani și nemilos față de supuși a murit în anul 4 î.e.n. Împăratul Augustus a hotărât să respecte testamentul prin care Irod a împărțit regatul între cei trei fii și fiica sa. În anul 6 e.n. Augustus a hotărât să transforme Iudeea într-o provincie. Schimbările au avut loc în timpul celui de al cincilea guvernator, Pontius Pilatus (Pilat din Pont), sub împăratul Tiberius. Puținele informații pe care le avem despre acest eveniment provin, mai ales, din Noul Testament. Pilat din Pont a controlat judecata lui Isus și a ordonat crucificarea lui.

După moartea lui Tiberius (în 37 e.n.) pe tronul Romei a urcat Caligula, care l-a numit rege al Iudeii pe prietenul său Irod Agrippa, nepotul lui Irod. Acesta a rămas pe tron și după instalarea împăratului Claudius. Odată cu moartea lui, în anul 44 e.n. s-a terminat o perioadă de trei ani (41-43 e.n.) de falsă independență, Iudeea revenind la statutul de provincie.

Perioada celei de a doua provincii, între anii 44-66 e.n. a fost măcinată de nenumărate revolte contra romanilor și de conflicte între evrei și celelalte multe minorități care trăiau în țară încă din epoca biblică. Erau conflicte și între diferitele grupări din sânul poporului evreu, unde apăruseră numeroase fracțiuni extremiste. Pe atunci populația evreiască din Iudeea număra între două milioane și două milioane și jumătate de evrei dintr-un total de trei-patru milioane de suflete.

Prima mare răscoală: 66-70 e.n.

În Iudeea au avut loc două revolte contra romanilor, la o diferență de 65 de ani. Prima, cea din anii 66-70 e.n. a avut cel puțin trei cauze: guvernarea nemiloasă a romanilor, conflictele dintre locuitorii evrei și cei de alte religii și conflicte dintre diferitele fracțiuni evreiești. Romanii i-au trimis pe Vespasianus și pe fiul său Titus să înăbușe revolta.

Apogeul a fost în anul 70, când Ierusalimul a fost cucerit și templul a fost distrus. Dar revolta a durat încă vreo trei ani, până când ultima redută, Masada (Mețada), a fost cucerită. Răscoala a fost un eșec total și consecințele au fost crunte. Sute de mii de evrei au fost uciși, mulți expulzați și alții vânduți ca robi și ca gladiatori. Orașele Iaf, Iodfat și Gamla au fost distruse, dar cea mai mare catastrofă a fost dărâmarea celui de al Doilea Templu, centrul spiritual și religios al poporului evreu. Totuși cea mai mare parte a populației evreiești a rămas în țară. Chiar dacă Ierusalimul a fost părăsit de majoritatea locuitorilor evrei, au apărut noi centre spirituale în alte zone ale țării. Un grup de înțelepți în frunte cu Rabi Iohanan Ben Zakai a înființat un centru spiritual la Iavne. În lipsa templului, cultul iudaic s-a schimbat, viața religioasă desfășurându-se în sinagogile din comunități, fără jertfe, doar cu rugăciuni. Noul sistem, în care conducerea era în mâna înțelepților și nu a politicienilor, a continuat în toți anii lungului exil (*galut*).

Provincia Iudeea între anii 70-132 e.n.

Autonomia regiunii Iudeea a fost anulată și teritoriul a devenit o provincie romană. A fost adusă Legiunea a X-a Fretensis, care staționa la Ierusalim și statutul a fost ridicat, în fruntea ei fiind numit un senator. Capitala provinciei nu se afla la Ierusalim, ci la Cezarea. Populația suferea sub povara uriașelor taxe impuse de romani. Tot timpul au existat tensiuni, însă tulburările au devenit maxime în anul 115, când a izbucnit o revoltă a evreilor din Grecia, Egipt, insulele din Mediterană. Era în timpul împăratului Traian, care era ostil evreilor, dar mai ales creștinilor. Lucrurile s-au agravat sub domnia lui Hadrian, care a vizitat regiunea în anul 129 sau 130. El a promis reconstrucția templului, dar nu s-a ținut de cuvânt, ci a reîmpărțit teritoriul Israelului în provincii noi, i-a schimbat numele din Iudeea în Palestina (de la filistini) și în loc de templu a construit orașului păgân Aelia Capitolina. În același timp a ridicat lăcașuri de cult păgâne în Cezarea și alte orașe. Dezamăgirea evreilor era enormă. Toate acestea au dus în anul 132 la izbucnirea celei de a doua răscoale, conduse de Bar Kochba.

Revolta lui Bar Kochba (132-136 e.n.)

Această răsccoală era îndreptată împotriva stăpânirii romane, în frunte cu Hadrian. În fruntea rebeliunii se afla generalul evreu Șim'on Bar Kochba. Adevăratul său nume era Ben Kuzeva, după numele satului său de origine. Numele de Bar Kochba i-a fost dat cu două sute de ani mai târziu de către teologul creștin Eusebius.

Bar Kochba a fost susținut de majoritatea înțelepților evrei, în frunte cu Rabi Akiva. Rebeliunea a fost planificată cu multă precizie, însă orice politician sau general ar fi trebuit să-și dea seama că nu avea nicio șansă în fața uriașului Imperiu Roman. La început romanii au fost luați prin surprindere și au pierdut două legiuni. Euforia evreilor era uriașă. Bar Kochba a făcut greșeala fatală de a se declara Mesia (Mașiah). Romanii au adus forțe noi și au început ofensiva. Au recucerit fortăreața după fortăreața până la ultima redută, orașul Beitar, de lângă Ierusalim. Sute de mii de evrei au fost măcelăriți și alte sute de mii exilați. Comunitatea evreilor din Iudeea a fost lichidată și cei care au rămas s-au refugiat în nord, în Galileea.

Atunci a început exilul poporului evreu. Aceste acțiuni au fost înfăptuite printr-o serie de acte de pedepsire și umilire. Împăratul Hadrian a dat un decret de ștergere a religiei evreiești din Ereț Israel: interzicerea circumciziei, păstrării Șabatului și numirii rabinilor. Cei care nu respectau aceste reglementări erau executați. Provincia Iudeea a fost desființată. Decretele lui Hadrian au fost cele mai aspre din istoria evreilor, până la cele emise de națiști în anii 30, înainte de soluția finală.

Astfel Bar Kochba este o personalitate foarte controversată. Majoritatea înțelepților din Talmud îl văd în mod negativ, nu numai datorită dezastrului pe care l-a provocat, ci mai ales pentru că s-a erijat în Mesia, dovedindu-se unul fals. În epoca modernă el este foarte apreciat și mișcarea sionistă l-a transformat într-un erou național. De exemplu mișcarea tineretului revizionist se numește și astăzi Beitar, la fel și echipa de fotbal care se identifică cu ei.

Epidemia elevilor lui Rabi Akiva

În această revoltă cu rezultate dezastruoase apare un episod poate mai puțin cunoscut – o epidemie ciudată care a omorât 24.000 de băieți pe parcursul unei singure luni.

Povestea apare în Talmud (tractatul levamot): „12.000 de perechi de elevi a avut Rabi Akiva și toți au murit deodată”. Rabi Akiva este unul din cei mai mari înțelepți, poate chiar cel mai mare, care a stabilit multe din *halachot* (reguli religioase) după care funcționează religia evreiască de la distrugerea templului și până astăzi. Acest episod s-a petrecut între Pesah și Șavuot, tocmai în perioada de numărare a Omerului și din cauza aceasta avem tradiția de a tine doliu în această perioadă. Se spune că epidemia a încetat în cea de a 33-a zi de Omer și de aceea sărbătorim Lag BaOmer și încetăm doliul.

Rabi Akiva era un mare înțelept, dar în politică se pare că nu era la fel de inspirat. El l-a susținut din răspuțeri pe Bar Kochba, văzând în el chiar un fel de Mesia care va salva țara și poporul. Istoricii încearcă să înțeleagă ce s-a întâmplat. Majoritatea cred că nu era posibil ca un singur om să fi avut atât de multă învățăcei și că este vorba despre soldați din armata lui Bar Kochba. În talmud scrie că ar fi fost o epidemie de dizenterie. E limpede că moartea subită a unui număr atât de mare de soldați a adus la slăbirea forțelor lui Bar Kochba, de aici înfrângerea și consecințele ei îngrozitoare. Iată că e posibil că o epidemie să fi provocat – indirect – îndelungatul exil al poporului evreu, care nu s-a încheiat nici până astăzi.

Epidemii, pandemii și alte urgii în Vechiul Testament

În aceste zile grele care trec peste întreaga lume am decis să scriu despre diferite aspecte ale epidemiilor în literatură și istorie. De unele aspecte literare m-am ocupat în articolul trecut; acum aş vrea să împărtăşesc câteva gânduri despre epidemii în Vechiul Testament.

În Vechiul Testament apar câteva urgii care pot fi interpretate ca epidemii, chiar dacă ele nu sunt definite ca atare. Toate au o explicație unică: poporul, sau o parte a lui, a păcătuit, iar molima este o pedeapsă divină, care încetează atunci când păcatul este ispășit, apelând la Dumnezeu prin post, restricții, rugăciune sau alte ritualuri.

Urgia din Egipt

Prima urgie de care ne vom ocupa s-a petrecut în pustiu, după ieșirea din Egipt. Pe parcursul celor 40 de ani de peregrinări au avut loc câteva revolte contra conducerii lui Moise și a lui Aaron. Una dintre ele, poate cea mai amenințătoare, a fost inițiată de un văr al celor doi, Core (Korah). Acesta, fiind din tribul Levi, la fel cu cei doi veri, a pretins că este egalul lor și i se cuvine, lui și fiilor lui, să slujească la fel ca preoții (Cohen). 250 de bărbați, căpeteniile triburilor, i s-au alăturat. Moise le-a spus să ia aprindă tămâia din cădelnițe. Ei însă au pus tămâia pe altar, o acțiune sacră permisă numai marelui preot. Ca pedeapsă, pământul s-a despicat și i-a înghițit pe Korah și pe ceata lui. A doua zi adunarea poporului i-a învinuit pe Moise și Aaron de uciderea rebelilor. Atunci a apărut norul deasupra cortului, semn că vine urgia. Moise a înțeles acest lucru, primind și un sfat divin. Aici se petrece un lucru neobișnuit și chiar uimitor: Moise intră într-o „situație de urgență”. Dacă în mod normal la el lucrurile se petrec pe îndelete, aici totul se derulează în goană. Tora ne povestește în stil literar extraordinar desfășurarea evenimentelor (Numeri cap.16, versetele 46-50: „Și Moise a zis lui Aaron: Ia cădelnița și pune în ea foc de pe altar și pune tămâie deasupra și du-o repede la adunare și fă ispășire pentru ei, pentru că a ieșit mânia dinaintea Domnului, plaga (epidemia) a început. Și Aaron a luat-o, cum îi zisese Moise și a alergat în mijlocul poporului și a pus tămâie și a făcut ispășire pentru popor. Și a stat între cei morți și cei vii și plaga a fost oprită. Și cei care au murit de această plagă au fost paisprezece mii șase sute, în afară de aceia care muriseră din cauza lui Core. Și Aaron s-a întors la Moise la intrarea cortului întâlnirii și plaga a fost oprită”. În Traducerea Literală Nouă a Bibliei (apărută în București în 2001) apare cuvântul „plagă”. În ebraică este *maghefa*, care de atunci și până astăzi înseamnă epidemie.

Rolul tămâii în ritualul biblic este de a purifica Templul și a ispăși păcatele poporului. Aici se petrec câteva lucruri extrem de interesante, comparabile cu acțiuni luate în zilele noastre. În primul rând, în versetele dinaintea

citatului, Moise analizează situația, vorbește cu Domnul ca să înțeleagă care este problema. A doua inițiativă este de a izola pe cei sănătoși de cei bolnavi. Ne este scris că Aaron s-a pus între cei morți și cei vii, un fel de autoizolare a poporului. Pe urmă, fumul de tămâie, în afară de rolul sacru, poate fi interpretat ca un fel de dezinfectant, după modelul modern. Și toate acestea se petrec într-o grabă neașteptată. Cuvintele sunt „repede, a alergat”. Cât de gravă a fost epidemia putem înțelege din numărul enorm al morților, aproape 15,000.

Să ne întoarcem la cele zece plăgi din Egipt. A șasea plagă este cu siguranță o epidemie, chiar dacă nu este numită așa. În limba română este tradusă „vărsatul negru”, în ebraică este o boală de piele numită *šchin*. Este o boală molipsitoare asemănătoare cu lepra, cu leziuni dezgustătoare și dureroase. Ea este descrisă așa: „Ea se va face o pulbere peste toată țara Egiptului și va pricinui pe oameni și pe dobitoace bube ce se vor umfla cu bășici” (Exodul 9:9). Cei afectați erau izolați și chiar expulzați. După Talmud, bolnavul este obligat să divorțeze, chiar dacă soția ar vrea să rămână cu soțul. O controversă între comentatori este întrebarea dacă această molimă i-a lovit și pe evrei sau numai pe egipteni. Majoritatea cred că a lovit și pe evrei.

În Vechiul Testament mai sunt câteva epidemii amintite pe scurt. Poate cea mai cunoscută este cea din cartea 1Samuel, cap. 4. Este vorba despre unul din războaie pe care le-a avut Israel cu filistinii. Este epoca de după cea a judecătorilor, când lipsea un lider adevărat și haosul era enorm. Luptele mergeau tot mai greu. După ce au căzut în război 4,000 de oameni, s-a hotărât să fie adus chivotul de la templul din Șilo. Era o greșeală, fiindcă chivotul era un obiect sfânt, nu o armă de război. Și într-adevăr evreii au pierdut din nou, au pierit 30,000 de oameni și chivotul a fost luat de filistenii ca pradă de război. În versetul 17 marele preot Eli primește vestea printr-un curier: „Și vestitorul a răspuns și a zis, Israel a fugit dinaintea filistenilor și a fost și epidemie mare în popor și cei doi fii ai tăi, Hofni și Pinhas, sunt morți și ei și chivotul lui Dumnezeu este luat”.

Printre cele patru catastrofe enumerate de curier se numără și o epidemie care a izbucnit în rândul armatei. Despre caracterul bolii nu știm nimic. Este clar că această epidemie este interpretată ca o pedeapsă pentru scoaterea chivotului din templu pe câmpul de luptă. Din păcate în diverse traduceri cuvântul *maghefa* (epidemie) a devenit măcel / ucidere / înfrângere.

În Vechiul Testament mai există un pasaj care nu este numit în mod explicit epidemie, dar din rezultate se pare că asta a fost. Este vorba despre campania lui Sanherib, regele Asiriei, la cucerirea Ierusalimului. Asiria era pe atunci cea mai mare putere militară din lume. Acest lucru este pomenit în 2Regi 18-19, cât și în Isaia 36. În anul 701 î.e.n. Asiria a pornit campania de cucerire Iudeei, începută cu peste 20 de ani înainte prin cucerirea regatului de nord, Israel. După ce a cucerit orașul Lachiș (în apropierea orașului modern Kiriat Gat), armata asiriană a pornit spre Ierusalim. Aici domnea regele Ezekia, un rege bun, mare constructor și dezvoltator al orașului. Asediul a fost lung și cumplit. Sanherib dorea ca populația să se predea și să fie luată în exil. După intervenția profetului Isaia: „Și a fost așa, în noaptea aceea, îngerul Domnului a ieșit și a ucis în tabăra asirienilor o sută optzeci și cinci de mii. Și când s-au sculat dimineața, iată, toți erau trupuri moarte. Și Sanherib, împăratul Asiriei, a plecat și s-a dus și s-a întors și a stat în Ninive”. (2Regi 19:35-36). Bineînțeles se pune întrebarea de ce au murit atât de mulți soldați? Trebuie să fie fost o calamitate, poate un cutremur sau o epidemie. Istoricii antici, în frunte cu Iosephus Flavius, vorbesc despre o epidemie, probabil de dizenterie. Campania este descrisă în anale lăsate de scribii lui Sanherib și mai ales pe renumita frescă aflată în British Museum. De acolo și din alte documente istorice ale perioadei (egiptene, hitite, etc.) știm că Sanherib avea nevoie de trupele aflate în Iudeea pentru lupte crunte din nord. Însă abandonarea zonei neimportante pentru Asiria a fost prezentată în Vechiul Testament ca o pedeapsă divină prin îngerul Domnului.

Aș vrea să mai amintesc o epidemie de proporții apocaliptice care este pomenită foarte pe scurt. I se adaugă și o epidemie la animale, cum avem astăzi pesta porcină și alte molime, care din păcate trec câteodată și la oameni (HIV, COVID-19). Aceste evenimente apar în ultima profecție a profetului Zaharia în cap. 14.

Profecția lui Zaharia

Este descrisă „ziua de apoi”, când toate popoarele vor veni peste Ierusalim, o vor cuceri, jefui, batjocori și jumătate

din popor va fi luat în exil. Acestea se referă desigur la cucerirea Ierusalimului de către babilonieni în anul 586 î. e. n. și exilarea unei mari părți a populației. Apoi începe profetia: Domnul îi va pedepsi crunte asirieni. În versetul 12 scrie:

„Și acesta va fi epidemia *maghefa* cu care va lovi Domnul pe toate popoarele care au luptat împotriva Ierusalimului, carnea le va putrezi stând încă în picioare, și ochii le vor putrezi în orbitele lor și limba le va putrezi în gură”. În continuare, în versetul 15, se adaugă și epidemia animalelor: „Și va mai fi și epidemia calului, a catârului, a cămilei și a măgarului și toate vitele care vor fi în aceste tabere (vor fi lovite) cu această epidemie”. Este o epidemie de proporții apocaliptice, care lovește atât oamenii cât și animalele.

Din aceste cazuri, ca și din altele pe care nu le-am enumerat, constatăm că în Vechiul Testament epidemia este o formă de pedeapsă. De multe ori epidemia apare ca o componentă a unui dezastru de proporții mult mai mari. Câteodată epidemia îi pedepsește pe dușmani, salvându-i pe evrei, cum au fost asirienii care asaltau Ierusalimul, dar nu numai ei. Ea poate duce chiar la dispariția unor popoare, cum s-a întâmplat cu babilonienii și cu alte popoare vecine care au atacat țara.

Vreau să închei cu o remarcă care mi se pare esențială. Eu nu susțin că în Vechiul Testament ar exista vreo aluzie la evenimentele din zilele noastre, chiar dacă unii oameni sunt de altă părere. Eu nu cred în așa-numitul „Cod Biblic” care ar prooroci epidemia actuală. Această idee apare în unele cărți pe care le-am citat în articolul trecut.

Un lucru pot spune cu certitudine: încă din vremuri foarte vechi oamenii au înțeles enorma primejdie care se ascunde în răspândirea epidemiilor, lucru pe care și astăzi mulți nu sunt în stare sau nu vor să înțeleagă.

Articol publicat în: [Revista Baabel, Aprilie 2020](#)

Iom HaKipurim יום הכיפורים - Ziua ispășirii - cea mai sfântă zi a anului [anul 5780]

Iom HaKipurim, sau Iom Kipur, este una din sărbătorile majore ale Israelului date din Tora. Este o sărbătoare ținută într-un mod mai sever decât restul sărbătorilor, datorită conținutului de căință și iertare a păcatelor, prezent în

toate mișcările și interdicțiile pe care le conține și, datorită cărora este percepută ca fiind sfântă în mod special.

Iom Kipur cade pe 10 Tisrei, având ca nucleu căința, iertarea și ispășirea – *tesuva* תשובה *slichă* וסליחה *kapara* כפרה. După porunca din Tora trebuie să ne mâhnim sufletele în această zi, cuvântul folosit în cartea în limba originală, ebraică, este să ne „chinuim” sufletele תענו את נפשותיכם. În ciuda faptului că este o zi de post aspru (mai mult de 25 de ore), nu este în nici un caz o zi de doliu, cum sunt alte posturi numite „publice”. Din contră, această zi este o sărbătoare veselă, fiindcă, așa cum este scris și în Tora și în Talmud și în midraș, că Moșe Rabenu, după ce s-a urcat pe Muntele Sinai de 1 Elul pentru a doua oară, ca să aducă tablele, poporul a fost iertat de păcatul Vițelului de Aur și el a coborât cu al doilea rând de table tocmai de Iom Kipur. Așa a învățat poporul evreu de la Moise căile pentru iertare și căință publice prin rugăciune și slujba în Templu. Această zi a fost stabilită încă de pe vremea când mai exista Templul, fiind concepută ca o zi specială, potrivită în mod deosebit pentru ispășire, căință și iertare.

Sursa sărbătorii

În Tora sărbătoarea apare în cărțile Levitic și Numeri.

„Și Adonai a vorbit lui Moise zicând, la zece ale acestei luni a șaptea este Iom HaKipurim, Ziua Ispășirii. Să vă fie o adunare sfântă și să vă mâhniți sufletele și să aduceți o jertfă prin foc pentru Domnul, și nici o lucrare nu veți face în ziua aceea, pentru că este o zi de ispășire ca să vă ispășească în fața Dumnezeului al vostru ...” (Levitic 23:27-28).

„Și la zece ale lunii acesteia, a șaptea, veți avea o adunare sfântă și vă veți mâhni sufletele, nu veți face nici o lucrare. Veți aduce lui Adonai o ardere-de-tot de mireasmă plăcută, un vițel tânăr din cireadă, un berbec, șapte miei de un an (care) să fie fără cusur ...” (Numeri 29:7-11).

În afară de asta, apare în cartea Levitic descris ritualul cu totul deosebit de Iom Kipur, în care momentul special era un procedeu de tragere la sorți asupra celor doi țapi ispășitori, unul jertfit și celălalt trimis la Azazel:

„Și Aharon va arunca sorții pentru cei doi țapi, un sort pentru Adonai și celălalt sort pentru Azazel ... și să vă fie o lege pentru totdeauna pentru ca să se facă ispășire pentru fiii lui Israel de toate păcatele lor o dată pe an” (Levitic 16:8, 34).

Esența sărbătorii, mișcări și ritualuri

Esența sărbătorii în zilele noastre este puțin diferită de cea din primul și al doilea Templu, și anume esența de astăzi a sărbătoririi au rămas căința și ispășirea, *tesuva* תשובה și *kapara* כפרה. După sursele înțelepților, Hazal, ziua această de sărbătoare este o zi de celebrare și căutare a purității, care are darul de a purifica omul chiar și dacă el nu practică în mod special *tesuva*, căință. Putem spune că nucleul acestei zi este fraza din Mișna, tractatul Ioma 8:9: „Păcate (infracțiuni) între un om și Hakadoș Baruch Hu Iom Hakipurim le ispășește, pe când păcate (infracțiuni) între un om și prietenul lui, Iom Hakipurim nu le ispășește până nu-și va satisface prietenul”, iar după Rambam (Maimonides) în Mișne Tora „până își va împăca prietenul”.

Această zi este considerată ca fiind cea mai sfântă zi a anului, ziua în care Hakadoș Baruch Hu primește mai mult ca în orice altă zi rugăciunile noastre de iertare și de căință. Ideea de *tesuva*, căință, în această zi apare de câteva ori în Tanach, mai ales în scrierile profeților. Însă Hazal, înțelepții din perioada celui de al doilea Templu au intensificat această idee și așa această zi a devenit, încetul cu încetul, cea mai sfântă zi. Iar asta în ciuda faptului că, din punct de vedere a halacha, (legea religioasă), Șabatul este considerat mai sfânt. Noi învățăm acest lucru, printre altele, din rugăciunea „HaMelech HaKadoș,” care se adaugă în cele zece zile de *tesuva* (între Roș Hașana și Iom Kipur) la rugăciunea de Șmone Esre de Arvit LeȘabat și care spune „Și Tu ai sfințit-o (Șabatul) dintre toate zilele”, adică cea mai sfântă din toate sărbătorile. Avem și alte dovezi: pedeapsa celui care încalcă Șabatul este *schila* סקילה, lapidarea, cea mai gravă pedeapsă, pe când de Iom Kipur este *caret* כרת, executare mortală sau nu, care este mai puțin gravă. Iar numărul de chemați să urce la citirea din Tora de Șabat este de șapte, pe când de Iom Kipur este de șase. Cu toate acestea, poporul evreu a văzut întotdeauna Iom Hakipurim ca ziua cea mai sfântă

a anului.

Încă un lucru foarte important de știut. Iom Hakipurim nu este în nici un caz o zi tristă, de doliu. Dimpotrivă,, această zi este o zi de sărbătoare. După cum am mai spus și la început, este ziua în care am primit al doilea rând de table ale legii. Dar această zi este mai mult de atât. Faptul că este o zi de sărbătoare ne este transmis clar în renumita frază din Mișna, tractatul Taanit 4:8 și din Talmud, același tractat 31:a: „Israel nu a avut zile bune (*iamim tovim* ימים טובים) ca 15 BeAv și Iom Hakipurim”. Nu vom vorbi aici de ce sunt aceste două date puse împreună, ci vom sublinia faptul că apare aici calitatea de „*iom tov* יום טוב” (la plural), care înseamnă sărbătoare. Să nu ne încurcăm, postul de Iom Kipur nu are nimic de a face cu postul de Tiș'a BeAv sau celelalte posturi istorice din Tora. Acesta este un post de mângâiere a sufletului, care trebuie să ne bucure și în nici un caz ceva ce are legătură cu doliul. Nu se ține nici doliu personal de Iom Kipur, ca de orice altă sărbătoare. O altă dovadă este masa de dinainte de post, numită *arucha mafsechet* ארוחה מפסקת, adică „masa de întrerupere”. De Tiș'a BeAv când este doliu avem voie să mâncăm o singură porție și și asta fără carne. Pe când această masă înainte de Iom Kipur trebuie să fie îmbelșugată, cu carne și alte bunătăți. Este scris în Talmud că cine mănâncă bine și mult, i se socotește, drept recompensă, să se considere că ar fi postit două zile, atât de ajun cât și de Iom Kipur.

Reguli, ritualuri și obiceiuri

- **Post și mângâiere.** Asta semnifică a chinui corpul pentru suflet. Scopul acestei mângâieri este „Pentru că în ziua aceasta (El) vă va accepta ispășirea, veți fi purificați. Veți fi purificați de toate păcatele voastre înaintea Domnului” (Levitic 16:30). Postul se ține și când Iom Kipur cade de Șabat (este singurul post care se ține de Șabat, deci încă o dovadă că nu este de doliu). Bine înțeles că bolnavii, femeile gravide, copii mici sunt scutiți de post. Ei pot posti parțial sau după un regim special.

Interdicțiile: mâncare și băutură, pantofi din piele, spălatul, ungerea corpului cu uleiuri și creme, acte sexuale.

- **Munca** este interzisă tuturor: cetățeanul și străinul care locuiește între voi. Interdicțiile sunt ca de Șabat și nu ca de alte sărbători.
- **Îmbrăcăminte albă.** Este un obicei de a purta un fel de halat alb lung, numit în idiș „kitl”. Dacă nu, se îmbracă de obicei în haine albe.
- **Șofar.** Se suflă în șofar o singură dată la sfârșitul rugăciunii, sau la sfârșitul postului.

Despre rugăciunile de Iom Kipur vom scrie cu altă ocazie.

Ziua aceasta în Israel și în diaspora

În Israel ziua aceasta este complet diferită de toate celelalte zile ale anului. Traficul rutier este total suspendat de populație și nu prin lege. Se văd numai ambulanțe și echipaje de poliție la nevoie. Bineînțeles, inclusiv închiderea tuturor magazinelor și afacerilor, aeroporturile închise etc. Dacă sunt evenimente în străinătate (discuții la ONU sau alte organizații, evenimente sportive etc.) israelienii nu participă.

În diaspora, aceasta este singura sărbătoare care ține o zi și nu două, adică fără a doua zi de sărbătoare de *galuiot* גלויות. Cauza este, între altele, *pikuah nefesh* פיקוח נפש, adică grija de a nu fi pusă viața cuiva în pericol, sau ca nu cumva sănătatea cuiva să fie afectată de un post atât de lung.

În finalul articolului urăm tuturor cititorilor noștri un an bun și fericit și „o încheiere bună a semnăturii” ! sau, în original, „Gmar hatima tova!”

גמר חתימה טובה

אלול - חודש הירח - חודש חסידות [anul 5780]

Zilele acestea începe luna Elul, ultima lună din calendarul evreiesc. În această lună se fac pregătiri pentru anul nou care va începe luna viitoare, luna Tishrei.. Pe parcursul lunii, fiecare evreu își face o introspecție, o autoobservare חשבון נפש. Noi analizăm evenimentele care ni s-au întâmplat în ultimul an, pentru ca să ne pregătim pentru cele „Zece zile groaznice” ימי תשובה cu care începe anul între Roș Hašana și Iom Kipur.

Ce evenimente s-au petrecut de luna Elul?

Luna Elul este la evrei o lună de iertare și căință.

Cel mai semnificativ eveniment care s-a petrecut în această lună, a fost de Roș Hodeș Elul când Moșe Rabenu s-a urcat pentru a doua oară pe Muntele Sinai ca să primească cel de al doilea rând de table cu cele zece porunci. Aceasta, după ce el a spart primele table când a coborât prima oară de pe munte văzând vițelul de aur pe care poporul l-a creat. Și de această dată a rămas sus pe munte 40 de zile, de la Roș Hodeș Elul și până la Iom Kipur, adică exact perioada pe care noi o remarcăm ca luna de iertare și pe urmă cele zece zile de „căință”.

Ce facem de luna Elul?

- **Se suflă în șofar שופר** (vezi la rubrica termeni). În fiecare zi ale acestei luni obișnuiesc evreii să sufle în șofar, în afară de Șabat și Erev Roș Hašana. Așkenazii o fac imediat după rugăciunea de Șaharit, iar Sefaradimii după Kadișul de la Slihot. Și sunetul de șofar este menit să ne apropie de iertare și căință.

În midrașul „Pirkei de Rabi Eliezer, cap. 46 scrie: „Au spus înțelepții: În Roș Hodeș Elul i-a spus Hakadoș Baruch Hu lui Moise „Suie-te la mine pe munte” (Deuteronom 10:1) și au suflat în șofar în toată tabăra ca să se știe că Moise s-a suit pe munte, ca nu cumva să cadă din nou în idolatrie, cum s-a întâmplat înainte. Și Hakadoș Baruch Hu s-a ridicat în aceeași zi la sunetul șofarului, după cum scrie „Domnul s-a suit în cântec de triumf, Domnul în sunetul șofarului” (Psalmi 47:5). De aceea au stabilit înțelepții să se sufle în șofar de Roș Hodeș Elul”. Mai târziu acest obicei s-a extins pe toată luna.

- **Se spun Slihot סליחות**. Acest obicei a început să fie ținut din vremea Gheonimilor (în jurul trecerii de la primul mileniu la al doilea). Aceste Slihot sunt rugăciuni, de obicei *piyutim*, adică poezii religioase, care sunt menite ca să ne apropie sufletește de căință da să-i cerem lui Kadoș Baruch Hu să ne admită reîntoarcerea pe drumul cel bun al vieții. Acest lucru se bazează pe spusele profeților care pe vremuri de nenorocire și suferință chemau poporul să se adune și să-l implore pe Hakadoș Baruch Hu, să aibă

milă de ei și să-i salveze: „Sunați din *șofar* în Sion, postiți, anunțați o adunare solemnă! ... Să plângă cohanimii, slujitorii lui Adonai, între pridvor și altar și să zică, cruță Adonai pe poporul tău și nu da batjocurii moștenirea ta ca să-i stăpânească națiunile ... Atunci Adonai va fi plin de râvnă pentru țara lui și va avea milă de poporul său” (Ioel 2:15-18).

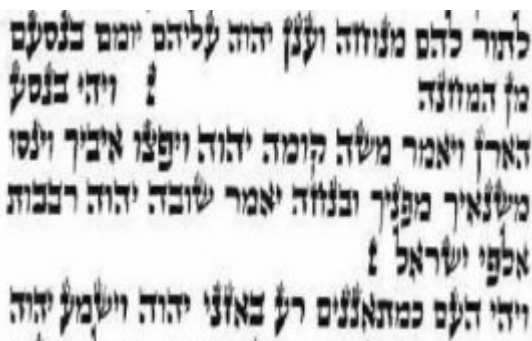
Așkenazii spun *slihot* în ultima săptămână înainte de Roș Hașana, începând de Șabat seara cu condiția să fie 4 zile continuu. Dacă Roș Hașana cade Marți sau Miercuri, ele încep cu o săptămână înainte și țin o săptămână și jumătate. Sfaradimii spun toată luna Elul. Cea mai bună oră de spus **slihot** este în zori, la sfârșitul nopții. Este permis de spus *slihot* și la miezul nopții la ora 12.00. Unii rabini au autorizat să se spună deja la ora zece seara.

- La rugăciunile de Șaharit și Minha se adaugă citirea psalmului 27.
- Această lună este cea mai potrivită pentru controlarea tfilinului și a mezuzaei.
- Începem să ne urăm un an bun:

Ktiva vehatima tova (scriere și sigilare bună)

כתיבה וחתימה טובה

Pericopa Behaalotcha - Parașat Vayehi binsoa [anul 5780] וַיְהִי בִּנְסֹא

La mijlocul acestei pericope se află două versete cunoscute de orice evreu care se roagă de Șabat la sinagogă. Este vorba despre cele două versete din cartea Numeri 10:35-36: „Și când pornea chivotul, Moșe zicea, **ridică-Te Adonai și să se risipească vrăjmașii Tăi, și să fugă dinaintea feței Tale cei care Te urăsc! Și când se odihnea, zicea, Întoarce-Te Adonai, (la) zecile de mii ale miilor lui Israel**”.

Ele sunt atât de cunoscute fiindcă primul verset este acela pe care noi îl spunem, cântând, atunci când scoatem Toraua din Aron Hakodeș, iar al doilea verset se spune la înapoierea Torei în Aron Hakodeș. De ce au fost alese aceste versete să fie spuse la scoaterea și la înapoierea Toraei este clar. Totuși sunt câteva întrebări care trebuie puse în legătură cu aceste două versete și mai ales cu locația la care se află în cartea de Tora.

Primul lucru clar este că noi citim aici despre chivotul care era cărat de evrei în timpul peregrinărilor lor în pustiu. Ceea ce este mai puțin clar, de ce apare acest episod tocmai aici unde nu este vorba de mers în pustiu. Doar nu este vorba aici că evreii ar fi în mișcare. Ei tocmai staționau. Tocmai din această cauză înțelepții, HaZaL și comentatorii văd în aceste două versete, 85 de litere, o pericopă, *parașa*, aparte. Mai ales că și *masora*, adaugă două semne înainte și după ele, după cum se poate vedea de pe fragmentul de text atașat. Acest semn este unic în Tora în acest loc și se mai află o singură dată în TaNaCH, în Psalmi 107, versete 23-28. Acest semn este o literă

ebraică NuN întoarsă pe dos. Aceste semne ne spun că textul aflat între ele nu se află la locul lor corect și aparțin în altă parte. Ele sunt interpretate că ar fi o pericopă separată, dar din cauza versetelor reduse, doar două, au fost incluse aici. Așa ne învață de exemplu marele înțelept RaMBaM (Maimonides).

Unii înțelepți cred că aceste versete sunt o parte dintr-o carte întreagă care s-a pierdut și a dispărut. Printre ei se numără marele Tana, Rabi Iehuda Hanasi. În Mișna scrie că o carte de Tora care s-a pierdut, de exemplu într-un incendiu, dacă au rămas din ea cel puțin 85 de litere ca în pericopa noastră, ea murdărește (impură) mâinile. Aceasta înseamnă că un text mai mare de 85 de litere poate fi echivalent la un sul, are proprietățile unui sul, adică a unei cărți. Și RaMBaM ne explică aici că acest lucru înseamnă că dacă, de exemplu, este un incendiu de Șabat și au rămas 85 de litere sau ea conține numele lui Dumnezeu, trebuie salvată. Aici trebuie explicat că stingerea unui foc este interzis de Șabat ca și aprinderea lui, în afară de pericol la viață, *picuah nefes* פיקוח נפש. Așa apare în tractatul Sofrim și în alte surse că cartea BeMidbar/Numeri este compusă de fapt din trei cărți, două dintre ele fiind pierdute din cauza păcatelor comise de evrei în pustiu. Șapte cărți care sunt egale cu cele șapte zile ale săptămânii, cu cele șapte candelale ale sfeșnicului *Menora*.

Ne mai rămân două probleme de rezolvat, dintre multe altele. Prima, unde s-ar potrivi această pericopă, dacă ar fi vorba de o pericopă. Și aici sunt mai multe propuneri. Una spune că s-ar potrivi la episodul războiului contra lui Midian, care apare în BeMidbar/Numeri, cap. 31. Aluzia o găsim în versetul 6: „Și Moise i-a trimis la război, câte o mie din fiecare trib, pe ei și pe Pinhas, fiul lui Elazar, cohenul, la război, cu uneltele sfântului locaș și cu trâmbițele de fanfară, în mâna lor”. După această variantă, „uneltele sfântului locaș” sunt în primul rând chivotul pentru mișcarea căreia se roagă Moise în pericopa noastră.

O a doua variantă, mai răspândită în diferitele maidrașim este că această pericopă aparține evenimentului steagurilor triburilor. Noi citim despre acest eveniment în Numeri cap. 2 și apoi când tabăra se pune în mișcare în cap. 10. Aici este cel mai logic ca Moșe să pună chivotul în fruntea taberelor și să spună rugăciunea din pericopa noastră.

Acum vom încerca să înțelegem fiecare cuvânt din această rugăciune. În fond, aici este vorba despre două rugăciuni, una când se mișcă și una când se oprește. Un lucru este clar – el se roagă spre norul care acoperea cortul. Așa putem înțelege începutul „Ridică-te Adonai”, iar în ebraică *Cuma Adonai*, קומה א'. Această formă a verbului cu adăugarea vocalei A la sfârșitul formei de imperativ, reprezintă în ebraica biblică, ca și în celelalte limbi semitice, o formă de imperativ afirmativ accentuat. Cu alte cuvinte este vorba ori de un ordin puternic, ori ca în cazul nostru de o puternică implorare. Întrebarea este, de unde să se ridice Domnul? Dacă înțelegem că Moșe se referă la nor, este clar că el se roagă ca norul să se ridice pentru ca poporul să poată să pornească. Iar când voiau să se oprească, el ruga, cu aceeași ardoare „întoarce-te” norule și așază-te pe cort ca să ne oprim. Mai grea este continuarea la ambele rugăciuni. La prima apar două verbe sinonime în mod parțial, dușmani și cei care te urăsc. Noi găsim un verset asemănător în Psalmi 68:1: „Să se ridice Domnul, să se împrăstie vrăjmașii Săi, și să fugă dinaintea Lui cei care-L urăsc”. Aceste două verbe mai apar și în Psalmi 83:2-3 în altă frază. Această explicație de rugăciune către nor se bazează pe unele traduceri în aramaică. Alte surse dau alte variante. De exemplu RaȘI bazându-se pe alte midrașim spune că Moise mergea înaintea taberei cu trei zile și atunci se ruga la Dumnezeu să se ridice și să pornească tabăra.

Și continuarea celei de a doua rugăciune este grea de explicat. Problema este cum înțelegem cuvântul „întoarce-te”, de unde și spre unde să te întorci? Și continuarea „zecile de mii ale miilor lui Israel” este greu de înțeles, mai ales legătura dintre cele două părți. În traducere s-a adăugat cuvântul „la” care nu apare în original. Este una dintre posibilități. Așa apare în traducerea în aramaică a lui Onkelos: „Întoarce-te să stai în mijlocul sutelor de mii ale poporului tău”.

După alte traduceri și alte comentarii, verbul „întoarce”, *șuva* שובה înseamnă și a se întoarce la liniște și pace. Probabil este vorba despre întoarcerea lui Dumnezeu de la supărarea lui, după cum apare în Isaia 30:15: „Revenind și rămânând în odihnă, veți fi salvați în liniște”. Alte comentarii spun că i-a binecuvântat pe zecile de mii de israelieni.

Oricare ar fi înțelesul celor două versete, noi stând de fiecare Șabat în fața Aron Hakodeș, să cântăm din tot sufletul aceste cuvinte eterne cărora li s-au adăugat la rugăciune și cuvintele eterne ale profetului Isaia 2:3: „Pentru că din Sion va ieși Toraua și din Ierusalaim cuvântul lui Adonai”.

כי מציון תצא תורה, ודבר-יהוה מירושלם

Pericopa Behar-Behukotai și sfârșitul cărții VaYikra (Levitic) [anul 5780]

Cele două pericope termină a treia carte din Tora, cartea VaYikra (Levitic) sau cea ce se mai numește în limba ebraică „Torat Cohanim” (Învățătura/regulile preoților). Cele două pericope se citesc de obicei împreună în ani care nu sunt bisecți și în puțini ani bisecți. Pericopa Behar începe cu menționarea muntelui Sinai „Și a grăit Domnul către Moșe în [muntele Sinai](#)” (Levitic 25:1), iar în ultimul verset din pericopa Behukotai ne este iarăși amintit muntele „Acestea sunt poruncile, *mițvot*, pe care i le-a poruncit Domnul Dumnezeu lui Moșe pentru fiii lui Israel în [muntele Sinai](#)” (Levitic 27:34). Poate aceasta este rațiunea pentru care cele două pericope se citesc de obicei împreună.

În cele două pericope mai apar încă alte porunci, *mițvot*, care au legătură cu țara Israelului. În pericopa Behukotai, cap. 26 în întregime, mai avem și o serie de mustrări în cazul în care nu îndeplinim poruncile, *mițvot*. Înaintea mustrărilor este o listă scurtă de lucruri bune care ni se vor întâmpla dacă vom îndeplini poruncile. După aceea vine o listă lungă de amenințări dacă nu vom îndeplini poruncile. Cu alte cuvinte, aparatul de răsplată vine înaintea aparatului de pedepsire. Pe de altă parte lista răsplătirilor este scurtă pe când lipsa pedepselor este lungă, detaliată și ierarhică. Cu fiecare etapă, pedepsele se agravează. Acest episod se termină cu versetul: „Acestea sunt legiurile și dreptățile și totalitatea legilor, *torot* (de la tora), pe care le-a pus HAȘEM între El și fiii lui Israel, în muntele Sinai, prin Moșe” (Levitic 26:46). Acest verset pare a fi foarte potrivit ca să termine cartea de Levitic, mai ales că și versetul dinainte conține consolare. Noi doar știm că nici un fragment nu se termină la noi cu ceva rău.

În ciuda asta, mai avem încă un capitol cu care se termină cartea, capitolul 27 în care iar apar niște porunci, *mițvot*, care poate se potriveau să apară în pericopa Behar. Și acest capitol se încheie cu un verset foarte asemănător: „Acestea sunt poruncile, *mițvot*, pe care i le-a poruncit Domnul lui Moise pentru fiii lui Israel în muntele Sinai” (versetul 31). Versetul pare identic, doar că în cel din cap. 26 sunt cuvintele *hukim*, *mișpatim*, *torot* pe când în versetul din cap. 27 sunt *mițvot*. Există multe interpretări diferite a multor comentatori la care dintre legile și regulile amintite în Tora se referă fiecare cuvânt. Poate să se înțeleagă o categorizare a poruncilor după conținutul lor. Această idee nu este susținută aproape de nimeni. Unii susțin că primele trei conțin porunci prin care noi suntem avertizați, pe când *mițvot* sunt acele porunci lângă care nu sunt atenționări. Sunt și interpretări mult mai complicate de care nu ne vom ocupa de data aceasta. Vom încheia cu interpretarea lui Rași care se referă la un singur cuvânt din cele trei: *torot*. El explică că este vorba despre cele două Tora, cea în scris și cea orală care în fond sunt una.

Acest final al cărții VaYikra/Levitic rămâne un mister și în continuare. Aceasta este frumusețea Tanachului și a învățăturii evreiești: cu cât învățăm mai mult, cu atât descoperim mai multe enigme.

Vom încheia cu binecuvântarea spusă la sfârșitul citirii fiecărei din cele cinci cărți:

Hazak, hazak venithazek

חזק חזק ונתחזק

Vă invităm să continuați să ne citiți și să învățați împreună cu noi pe noua noastră platformă „Studii ebraice” www.evrei.ro și să vizitați noua noastră pagină de facebook în limba română cu același nume.

Pericopa BeMidbar - „De la vârsta de douăzeci de ani în sus” - de la ce vârstă sunt numărați evreii [anul 5780]

Cartea BeMidbar/Numeri începe cu un recensământ executat de Moșe Rabenu la fiecare trib în parte. Porunca divină pe care o primește Moșe la începutul pericopei este foarte explicită: „Numărați capetele întregii adunări a fiilor lui Israel după familiile lor, după casele părinților lor, după numele tuturor bărbaților după capetele lor; de la vârsta de douăzeci de ani în sus pe toți cei care ies la luptă (recrutare), numărați-i după cetele lor, tu și Aharon” (Numeri 1:2-3). Cu alte cuvinte, **sunt numărați numai bărbați și numai de la vârsta de douăzeci de ani în sus.**

Această numărătoare a populației cuprinde un loc important în pericopele BeMidbar, Naso și Pinhas. În literatura înțelepților Hazal, ajunge până acolo încât cartea Numeri este numită și „Humaș număraților” (de exemplu Mișna tractatul Ioma 7:1). O numărătoare asemănătoare este efectuată în pericopa Ki Tisa în legătură cu plata de o jumătate de șekel (vezi Exod 38:25-26).

Întrebarea care se pune este de ce Toraua a stabilit vârsta de douăzeci de ani ca vârsta de la care se începe numărătoarea? Care sunt consecințele pe *halachot* și reguli care vor fi stabilite mai târziu?

Un răspuns prea simplu se află chiar în versetul nostru: vârsta de douăzeci de ani este vârsta la care sunt bărbații recrutați.

Însă explicația este cu mult mai complicată. Înțelepții din primele generații numiți Tanaim au avut dispute în cea ce privește vârsta de majorat din punct de vedere juridic atât la bărbați cât și la femei. Bet Șamai (casa, adică școala lui Șamai) susțineau că vârsta majoratului este și la femei și la bărbați vârsta de optsprezece ani. Rabi Eliezer însă

susținea că vârsta de majorat la bărbați trebuie să fie vârsta de douăzeci de ani. La fel susținea și Rabi Iehuda Hanasi.

O indicație foarte interesantă în cea ce privește această vârstă găsim în manuscrisul din Qumran de la Marea Moartă. Una dintre sectele care activau acolo pe vremea aceea este numită „Legământul Damascului”. Unul din principiile acestei secte era vârsta de acceptare la intrarea în sectă. După regulile lor, vârsta la care cineva putea să jure loialitate era de la douăzeci de ani în sus. Chiar și cei născuți în cadrul sectei nu erau considerați membri decât după ce au ajuns la majorat, adică la vârsta de douăzeci de ani. Toate acestea apar în sulul numit „Brit Damesek”, Legământul Damascului, cap. 15:4-5.

Condiție asemănătoare găsim și la o altă sectă, mult mai cunoscută, secta „Haiahad” (împreună), despre care se crede că ar fi rădăcinile ideii de creștinism. În sulul „Serech Haeda 1:8-9” (Tractatul comunității) apare aceeași regulă de acceptare în rândurile sectei.

Aceeași limită de acceptare există și la alte secte creștine care aparțin mișcării protestante. Este vorba despre fracțiunea numită Anabaptist, înființată la începutul secolului 16 ca o ripostă la cea a lui Martin Luther. Ei susțineau că reforma acestuia nu era destul de extremistă. Printre altele, ei spuneau că bebelușii nu pot fi botezați, fiindcă ei la vârsta lor vulnerabilă nu sunt în stare să se dedice credinței creștine. Așa că ei au impus botezul la vârsta majoratului. La fel și urmașii lor, secta Amish din SUA și Canada, botează tineri numai după ce au ajuns la majorat și după ce au învățat regulile sectei. La fel și secta Hutterites, o altă ramură comunală a sectelor Amish și Menonite, fac botezul la vârsta între 19 și 26 de ani, după ce învață la înțelepții sectei.

Poate că această comparație ne poate explica de ce Toraua vede apartenența la poporul evreu ca un proces religios-spiritual. Un om tânăr care încă nu a ajuns la o stare de maturitate nu este luat în considerare ca fiind israelian. Numai cine este în stare să primească credința Israelului și loialitatea față de Tora aparține poporului Israel. Doar acele numărări în Tora nu s-au făcut cu scopul unui război anumit, ci mai degrabă sunt legate de slujirea lui Adonai și ținerea *mitvoturilor* din Tora. Putem trage concluzia că numai cei care sunt numărați sunt absolut obligați la păstrarea *mitvoturilor*. [De aici putem poate învăța că nu este de ajuns să te naști evreu ca să aparții total poporului evreu, ci este nevoie de educație potrivită și de conștientizare, care depind de vârstă și dau o maturitate sufletească.](#)

Pericopa Bereșit - Soțiile lui Cain קין [anul 5780]

În pericopa noastră, la Geneza 4:17 scrie: „Și Cain a cunoscut-o pe femeia sa și ea a zămislit și l-a născut pe Hanoch (Enoch); și el a construit un oraș și a pus nume orașului după numele fiului, Hanoch”. Aici, după ce am învățat că Adam și Hava (Eva) aveau doar doi băieți, ei s-au căsătorit. De Hevel (Abel) nu scrie dar noi înțelegem mai târziu. [De unde au apărut nevestele?](#)

Bineînțeles că Hazal, înțelepții noștri se ocupă cu întrebarea aceasta în mod intens, mai ales înțelepții din Eretz Israel din secolele 1-2 e.n.. După percepția lor, toată povestea începe cu nașterea lor descrisă în Geneza 4:1-2: „Și Adam a cunoscut-o pe Hava (Eva), femeia sa și ea a zămislit și l-a născut pe Cain ... și iarăș a născut pe fratele lui, pe Hevel (Abel)”. Despre aceste evenimente scrie în midrașul Bereșit Raba 23:3: „Rabi El'azar Ben Azaria a spus (despre Adam și Hava): trei minuni s-au petrecut în aceeași zi; în aceeași zi s-au creat, în aceeași zi s-au culcat și în aceeași zi au scos generații (urmași). Rabi Iehoșua Ben Korha a spus: [s-au urcat în pat doi \(Adam și Hava\) și au coborât șapte, Cain și gemena lui, Hevel \(Abel\) și cele două gemene ale lui](#)”.

Midrașul de mai sus face această interpretare print-un sistem care se bazează pe diferitele cuvinte care apar în textul ebraic original. În textul ebraic original apare prepoziția *et* וְ, care este un indicator că substantivul care vine în continuare este la cazul acuzativ. Această prepoziție nu este obligatorie să apară ci este facultativă. Aici ea apare odată la Cain și de două ori la Hevel. Percepția din midraș este că acest cuvânt, când apare, adaugă ceva la conținutul frazei. De aici midrașul ajunge la concluzia că primul, Cain avea o soră geamănă pe când al doilea, Hevel avea două. În afară de asta se mai adaugă și că la Cain apare și sarcina și nașterea pe când la Hevel apare numai nașterea. De aici concluzia care apare și în alte midrașim că cei doi erau frați gemeni și aveau încă trei surori gemene.

Cele două soții mai apar într-un alt midraș intitulat „Pirkei deRabi Eliezer”: „Rabi Tãdok a spus: O mare gelozie a intrat în Cain din cauză că prinosul lui Hevel a fost primită și nu a lui. Dar mai mult decât atât, mai este încă o cauză și anume că soția lui Hevel era cea mai frumoasă femeie dintre toate femeile. Cain și-a spus, îl omor pe Hevel și o iau pe soția lui. Când erau pe câmpie, a luat o piatră și ia băgat-o în frunte (după Geneza 4:8)”. Vedem aici gelozia care l-a orbit și care s-a adăugat la gelozia pe prinos. Ambele au dus la mânia de neînchipuit de a-și omorî propriul frate.

Trebuie să discutăm pe scurt câteva probleme legate de aceste fapte. În primul rând, ne este scris chiar în Tora că Adam a avut mai mulți copii: „Și au fost zilele lui Adam după ce i s-a născut Șet/Set opt sute de ani; și i s-au născut fii și fiice” (Geneza 5:4).

A doua problemă este incestul, căsătoria printre frați. Așa noi știm că Avraham s-a căsătorit cu sora lui vitregă, Sara: „Dar este într-adevăr sora mea, fiica tatălui meu, dar nu și fiica mamei mele, și a ajuns nevasta mea” (Geneza 20:12). Despre acest fapt vom comenta cu altă ocazie. Acest lucru a fost interzis cu sute de ani mai târziu, după ce Moșe a primit Tora. Și așa este porunca: „Și goliciunea (organele) surorii tale, fiica tatălui tău sau fiica

mamei tale ... să nu dezvelești goliciunea lor". (Levitic 18:9).

În orice caz, soarta a fost ca urmașii lui Cain să nu continue omenirea ci să dispară după zece generații. Cine vor continua generațiile sunt urmașii celui de al treilea frate, Șet, care se va naște după moartea lor.

Pericopa Bešalah - Nahșon Ben Aminadav, un erou advărat [anul 5780]

Nahșon a fost cea de-a cincea generație de la Iehuda, fiul lui Iaakov; Iehuda l-a avut pe Pereț, care l-a avut pe Hețron și el la rândul său pe Ram și acesta pe Aminadav, tatăl lui Nahșon. Pentru prima oară îl întâlnim în Tora într-o împrejurime neașteptată, în Exodul 6:23 "Și și-a luat-o Aron pe Elișeva fiica lui Aminadav sora lui Nahșon de nevastă și i-a născut pe Nadav și pe Avihu, pe Elazar și pe Itamar".

Aici Nahșon este amintit ca fiind fratele lui Elișeva când aceasta s-a măritat cu Aharon. În Tora de obicei este amintit numai numele tatălui (și aici se întâmplă la fel). Dar de ce aici Tora a adăugat și numele fratelui? Rași ne învață: "Cel ce dorește să-și ia o soție ar trebui să-i cunoască frații" De multe ori copilul seamănă cu fratele mamei. Așa și Aharon, înainte de a se însura l-a cunoscut pe acest frate și a înțeles că este un om bun.

O săptămână după ce au ieșit din Egipt, stau fiii lui Israel în fața apei cu valuri mari ale mării și în spatele lor se află Egiptenii. HaKadoș Baruch Hu îi spune lui Moșe: "Spune fiilor lui Israel să pornească". Și aici se dovedește curajul și eroismul lui Nahșon și devotamentul lui la HAȘEM. Povestea este relatată în câteva Midrașimuri și în Talmud în tratatul Sota 37a și în Midraș Mechilta, Bešalah 5:

"Când au ajuns triburile la mare, fiecare spunea: "Nu eu cobor primul în mare." ... În timp ce stăteau și se sfătuiau, a sărit Nahșon ben Aminadav și a căzut în apă. La el se referă versetul din Psalmi (69:2-3). Mântuiește-mă, HAȘEM că a intrat apa până la sufletul meu. Afundatu-m-am în noroiul adâncului, care nu are fund"

În Midraș Pirkey deRabi Eliezer este relatată o legendă despre membrii tribului Binyamin, care au vrut să sară primii, dar cei din tribul Iuda nu i-au lăsat și au aruncat în ei cu pietre. Atunci legenda descrie momentul impresionant în care Nahșon Ben Aminadav a sărit primul, în toiul acestor dispute.

Gestul său plin de curaj a produs schimbări importante atât în destinul său, cât și în viața și viitorul tribului său:

Astfel, datorită lui, după midrașim și după Talmud, s-a dat regalitatea tribului lehuda când țara a devenit regat, cu toate că alte triburi (cum ar fi de exemplu Reuven, primul născut) aveau prioritate. Iehuda era al patrulea copil. În Mechilta de Rabi Yișmael, Beșalah scrie: "Cel ce mi-a sfințit numele pe mare va veni și va conduce [neamul lui] Israel". Din copiii copiilor lui Nahșon au ieșit regele David și regii din Iehuda.

La fel, când a fost inaugurat Mișkan, cei doisprezece președinți (conducători, șefi) ai triburilor au adus primii jertfele. Cu toate că Iehuda nu era cel mai mare dintre triburi, el a fost cel care a primit onoarea de a aduce primul jertfa și de asta este scris în Midraș Raba: "A spus Rabi Șimon ben Iohai: I-a spus HaKadoș Baruch Hu lui Moise: Cel ce mi-a sfințit numele pe mare el va fi primul care se va apropia [pentru a aduce jertfa] și acesta a fost Nahșon".

În Midraș Yalkut Șim'oni ne este povestit că atunci când Moise a poruncit să se adune sfatul celor 70 de bătrâni care să îl ajute în conducerea poporului, Nahșon a fost unul dintre ei.

Moartea lui a fost tragică chiar dacă nu știm sigur în ce împrejurări a murit, întrucât în cartea "Seder olam raba" (un midraș istoric editat în primele două secole ale Erei Curențe) sunt avansate trei variante diferite privind modul în care ar fi putut muri, toate trei întâmplări tragice. Prima variantă este incendiul care a izbucnit la marginea taberei evreilor când ei s-au plâns la Domnul și El s-a mâniat (Numeri 11:1). În incendiu printre cei 70 de bătrâni care s-au urcat pe munte să-l întrebe pe Moșe era și Nahșon. De ce a trebuit să moară ?. Fiindcă n-a sărit să-l apere pe Moșe în fața poporului plângăreț, afirmă textul amintit.

A doua a fost povestea cu cele 12 iscoade care au fost trimise de Moșe să cerceteze țara. Când Calev spunea că vor putea cuceri țara (Numeri 13:30) și a amintit tot ce a fost și a spus printre altele că Moșe a despiciat marea, a sărit Nahșon întrebând: Chiar Moșe a fost cel care a despiciat? Atunci a izbucnit apă din fântâna lui Miriyam și Nahșon s-a înecat.

A treia este povestea celor care s-au hotărât să se urce pe munte în timp ce Moșe și Yehoșua cu bătrânii se întrebau ce să facă după întoarcerea iscoadelor din misiune (Numeri 14:40). El a fost cel care i-a adunat pe băieții care s-au urcat pe munte. Moșe le-a spus să nu meargă dar ei s-au încăpățânat și Amalekiții și Cnaaniții care au venit de pe munte i-au omorât (Numeri 14:45).

Nahșon este până astăzi un exemplu de curaj și eroism extraordinar. Numele său, atașat unor evenimente, instituții, sau persoane reprezintă un simbol al curajului, vitejiei, eroismului. Astfel, în Aprilie 1948 operațiunea încununată de succes desfășurată de Hagana pentru eliberarea drumului spre Ierusalaim, în ultimele șase săptămâni ale Mandatului Britanic, cu o lună înainte de adoptarea declarației de independență, a fost numită "Mivța (operațiunea) Nahșon". Și în armată (Tahal) a existat o unitate de drone care s-a numit Nahșon, iar unitatea de intervenție armată a administrației închisorilor se numește Nahșon.

Pericopa Bo - Jertfa de Pesah - Korban Pesah [anul 5780] קרבן פסח

Toate jertfele din Tora pot fi împărțite în două categorii:

1. **Jertfe personale** – fiecare persoană sau un grup de persoane le jertfesc
2. **Jertfe publice** – cohen (preot) sau cohen gadol (mare) le jertfesc în numele poporului

Cele două variante se deosebesc din punct de vedere de halacha. Timpul în care se aduce jertfa publică este permanent, el amână Șabatul și amână impuritatea. Spre deosebire, jertfa personală nu are un moment permanent, nu amână Șabatul sau impuritatea, adică nu se aduce dacă acestea există în acel moment (Talmud Bavli, tractatul Ioma 50:a). Numai jertfa de Pesah diferă de toate acestea, după cum învățăm de la Rambam (Maimonides): „Singura jertfă personală care este un fel de jertfă publică este jertfa de Pesah pe care fiecare persoană o va jertfi pe data de 14 Nisan” (introducerea la Mișna, tractatul Kodașim).

Momentul aducerii jertfei de Pesah este permanent, 14 Nisan „între două seri”, adică timpul între apusul soarelui și lăsarea nopții (este momentul schimbării datei zilei de la 14 Nisan la 15 Nisan). Este vorba despre zorii zilei de 15 Nisan. Nu cohenul îl jertfește în numele poporului, ci fiecare evreu este poruncit s-o facă în mod personal, spre deosebire de jertfă publică. Această poziție specială a jertfei de Pesah – între jertfă personală și jertfă publică – i s-a acordat din cauză că de Pesah ne-am transformat din indivizi în public, în popor. Jertfa de Pesah și regulile ei redau această idee.

După spusele marelui Rabin Kuk, nu mijloace sociale, economice și altele fac legătura între persoane și le transformă într-o singură existență, ci o legătură metafizică-sufletească care transformă persoanele într-o obște, într-un popor. Trebuie observată totalitatea ca un singur organism. În jertfa de Pesah sunt puse în evidență persoanele, care prin adunarea lor împreună produc totalitatea și așa se adună toți indivizii la olaltă într-o națiune. Fiecare persoană este egală cu toată obștea.

Când Templul exista, s-a aplicat porunca de a însuși în fiecare an aceasta prin aducerea acestei jertfe unice, un fel de recapitulare anuală care să ne amintească începutul nostru ca popor pe această planetă: dintr-o mare familie binecuvântată într-un popor.

Sărbătoarea de Pesah în deșert

Jertfa de Pesah care a fost adusă în Egipt, în ajunul ieșirii de acolo, era unică și în regulile care s-au aplicat atunci și ele nu s-au mai aplicat nici odată de atunci. În Mișna tractatul Pesahim 9:8 scrie: „Cu ce se deosebește Pesah Egipt (a fost o singură dată) de Pesah (pentru) Generații?” Răspunsul detaliază cum a fost Pesahul în Egipt: S-au pregătit din ziua a zecea a lunii, s-au închis în casă, au stropit sânge pe amândoi ușorii ușii și pe pragul de sus. Toate aceste operațiuni au întărit sensibilitatea că o familie mare se transformă într-un popor organizat. La generațiile care au venit după ieșirea din Egipt nu mai era nevoie să se închidă în case și să stropească în jurul ușii cu sânge. Însă caracteristicile de transformare din indivizi în obște au rămas în această sărbătoare.

Primul Pesah care s-a ținut așa cum îl sărbătorim noi de generații a fost la un an după ieșirea din Egipt: „Și au ținut Pesahul în luna întâi, în ziua a paisprezecea a lunii, între cele două seri, în pustiul Sinai; după cum poruncise HAȘEM lui Moșe, așa au făcut Bnei Israel” (Numeri 9:5). Sărbătoarea s-a ținut două săptămâni după inaugurarea

Tabernaculului de Roș Hodeș Nisan, adică întâi a lunii Nisan. Marele comentator Rașbam (nepotul lui Rași) ne spune: „Acum, după ce s-a construit Cortul, a poruncit să se facă (Pesahul) ca cel de Generații și nu ca cel de Egipt”.

Construirea Tabernaculului este una dintre cele mai importante etape în consolidarea evreilor ca indivizi care constituie un popor, chiar dacă cortul este temporar și nu a ajuns încă la locația unde își va avea sediul definitiv.

Era de așteptat ca Pesahul următor să se facă la locul permanent, adică în Templul care se va construi în țară. Dar câteva luni după prima sărbătoare a Pesahului în deșert, s-a întâmplat ceva grav, păcatul iscoadelor. Iar această generație va trebui să rămână în pustiu încă 40 de ani în care nu vor putea face circumcizie noilor născuți. Cine nu este circumcis nu poate să jertfească jertfa de Pesah, după cum citim „Pentru că tot poporul care ieșise din Egipt fusese circumcis, însă nimeni din tot poporul care se născuse în pustiu, pe drum după ce au ieșit din Egipt, nu fusese circumcis” (Iosua 5:5). Dacă ne întrebăm de ce nu puteau face circumcizie, răspunsul îl găsim în Talmud, tractatul levamot 72:a. Acolo se spune că problema era că din cauza pedepsei nu era vântul (sau duhul?) din Nord care vindecă rana, adică nu aveau cum să vindecă rana care se produce de la tăietură. Așa că nu puteau jertfi jertfa de Pesah fiindcă avem regula „dar nici un necircumcis să nu mănânce din el” (Exod 12:48).

Sărbătoarea de Pesah la intrarea în țară

Doar după ce a dispărut aceea generație, se putea reînnoi sărbătoarea de Pesah și ea se reînnoiește în varianta israeliană. Poporul evreu trece Iordanul în ziua a zecea a primii luni, Nisan. În cartea Iosua ne este detaliat în amănunte de ce trebuie acum ca poporul să fie circumcis (cap. 5, versete 2-9). După asta s-a deschis calea din nou la jertfa de Pesah, de data aceasta pe pământul Israelului: „Și Bnei Israel au așezat tabăra în Ghilgal și au sărbătorit Paștele în ziua a paisprezecea a lunii, seara în câmpiile Ierihonului. Și a doua zi după Pesah, în aceeași zi, au mâncat din grâul țării azime și boabe prăjite” (Iosua 5:10-11). Este o reînnoire publică, generală în acest Pesah către începerea șederii și stăpânirii țării de către noii ei locuitori. Faptul că au trecut 40 de ani de la ultima ținere a sărbătorii n-a influențat noua generație de a continua de unde a fost întrerupt. Și parcă acum continuă mai cu virtute povestea ieșirii din Egipt de parcă nici nu a fost întreruptă. Noua generație care s-a născut în deșert nu a participat la prima sărbătorire de Pesah și nu a cunoscut jertfa de Pesah de atunci și semnificația ei. [Ea trebuie să facă pentru prima oară această jertfă pe pământul Israelului și trebuie să învețe caracteristicile acestei jertfe pentru a consolida unitatea poporului evreu într-un singur popor.](#)

Pericopa Haiei Sara - Frumusețea lui Sara [anul 5780]

Frumusețea neobișnuită a lui Sara este amintită de câteva ori în Talmud. În tractatul Meghila 15:a scrie: „Patru femei frumoase au fost în lume: Sara, Rahav, Avigail și Ester”. În această *braita* (vezi în „termeni”) avem criterii absolute despre frumusețea femeilor, cele patru trăind în perioade diferite și în locuri diferite. Conform acestor criterii absolute, Sara este una din cele patru cele mai frumoase femei din lume.

În altă parte din Talmud, Hazal (înțelepții noștri) fac o comparație între frumusețea lui Sara și cea a lui Avișag Hașunamit/Abișag sunamita, care este amintită în hafaraua de săptămâna aceasta: „La versetul „Și tânăra este până la foarte frumoasă” (în ebraică *ad meod* מְאֹד), iar Rabi Hanina Bar Pepe spune: (Avișag) nu a ajuns la jumătatea frumuseții lui Sara fiindcă scrie până la jumătate *foarte* și nu *foarte* ca la Sara „foarte frumoasă” יפה היא מְאֹד (Geneza 12:14)” (tractatul Sanhedrin 39:b). Cu alte cuvinte Hazal se bazează pe diferențe minore în textul biblic spunând că adăugarea prepoziției *ad* מְאֹד *până* micșorează din descrierea frumuseții lui Avișag față de cea a lui Sara. Asta în ciuda faptului că Avișag Hașunamit era cea mai frumoasă femeie din tot Israelul pe vremea aceea când regele David era bătrân.

O altă sursă din Talmud, tractatul Bava Batra 58:a, ne vorbește despre frumusețea exterioară a lui Sara și spune că toți arătau ca o maimuță față de Sara. Talmudul face o comparație între frumusețea exterioară a lui Sara cu cea a celorlalți oameni și spune că diferența este ca între un om și o maimuță. Mai este aici o comparație cu persoane dinaintea lui Sara și o concluzie interesantă. Talmudul adaugă că Hava/Eva era mai frumoasă decât Sara că se născu-se din coapsa lui Adam, iar Adam era mai frumos decât ambele că s-a născut după chipul lui HAȘEM care reprezintă frumusețea absolută și idealul superior. Conform acestei descriții, omenirea este în declin și în scădere cu cât trece timpul, contrar teoriei darwiniene care se bazează pe ameliorarea genului uman și a speciilor din natură.

Despre frumusețea lui Sara noi auzim pentru prima oară când ea și Avraham coboară în Egipt: „Când era aproape să intre în Egipt, i-a spus nevastei sale, Sarai: Iată, știu că ești femeie frumoasă la înfățișare... Când Avraham a intrat în Egipt, egiptenii au văzut că femeia era foarte frumoasă. Dregătorii lui Faraon au văzut-o și au lăudat-o lui Faraon, și femeia a fost luată în casa lui Faraon” (Geneza 12:11-15).

Avraham avea 75 de ani când a plecat din Haran (Geneza 12:4). Dacă este așa, Sara trebuia să împlinească cel puțin 65 de ani când au coborât în Egipt. Întru-cât diferența de vârstă între ei era de 10 ani după Bereșit/Geneza 17:17. De aici putem înțelege midrașul pe care îl aduce Rași cu privire frumusețea lui Sara care nu a fost afectată de trecerea anilor.

După cum știm, Tora aduce amănunte suplimentare numai când este nevoie de ele. Din cauza aceasta nu este de mirare că frumusețea lui Sara ne este amintită într-un moment avansat al evenimentelor. Cu toate acestea, midrașul Bereșit Raba 40:4 se miră de acest fapt. Un înțelept se miră și spune că ei au trăit împreună atâția ani și numai acum (la așa o vârstă înaintată) el îi spune cât de frumoasă este? El i-a spus acum referindu-se că frumusețea ei nu a fost deloc afectată de oboselile drumului sau de deteriorările cauzate de vreme, cum se întâmplă de obicei. Midrașul ne mai spune că este un lucru normal ca un bărbat să-i spună nevastei cât de frumoasă este, însă Toraua a găsit numai aici de cuviință să ne semnaleze.

În toate aceste exemple pe care le-am adus este vorba despre frumusețea extraordinară a Sarei, însă nicăieri nu este descrisă apariția ei, cum arăta această femeie frumoasă. O descriere amănunțită a frumuseții ei găsim într-o sursă exterioară, adică care nu a fost canonizată de înțelepții evrei, și anume în „Apocrifa la cartea Geneza”, care s-a aflat printre documentele descoperite în peșterile de pe malul Mării Moarte. Acest sul a fost găsit printre primele, în prima peșteră descoperită, însă din cauza stării deteriorate în care se afla, a luat câțiva ani până când a fost publicat. Sulul este scris în limba aramaică și conține poveștile lui Hanoah/Enoch, Noah/Noe și Avraham. Se apreciază că a fost scris în secolul al doilea î.e.n. Fragmentul următor este luat din porțiunea poveștii coborârii în Egipt a lui Avraham și Sara și conține elogiile aduse de trei dregători la frumusețea lui Sara:

„Ce față frumoasă are ea ... și cât de subțiri sunt firele părului ei; ce forme plăcute au ochii ei. Ce plăcut este nasul ei și fiecare trăsătură a feței ei ... cât de fermecător este pieptul ei și cât i se potrivește albul lui ... brațele îi sunt frumoase, iar mâinile sunt chiar perfecțiunea ... ce plăcute sunt palmele ei și la fel și degetele lungi și subțiri ale

mâinilor. Picioarele sunt atât de frumoase, iar șoldurile sunt perfecte. Și toate fecioarele și miresele care intră în *hupa* חופה (se căsătoresc) nu sunt mai presus de ea. Frumusețea ei este peste frumusețea tuturor femeilor; și cu toată această frumusețe, are și multă înțelepciune. Iar roadele ei sunt numai bune.”

Descripția detaliată a frumuseții lui Sara ne amintește de prezentarea iubitei din „Cântarea cântărilor”. Fiecare organ este desenat și organizat de sus în jos. La sfârșit vine concluzia definitivă „frumusețea ei este peste frumusețea tuturor femeilor”. Autorului acestui sul i-a mai fost important să sublinieze că Sara este și binecuvântată cu multă înțelepciune și cu mult talent. Spre deosebire de cântarea *Ešet Hail* אשת חיל „femeie virtuoaasă” (Proverbe 31:10-31) în care aceste însușiri sunt contrare frumuseții, în acest sul ele le completează.

De ce diferitele surse se ocupă cu atâta intensitate de frumusețea ei? Noi vedem că frumoasa Sara este luată instantaneu la palatul Faraonului, la fel ca și Avisaḡ Haṣunamit/sunamita, cea mai frumoasă femeie din tot regatul, a fost aleasă să-l slujească pe regele David. În ambele povești frumusețea are legătură cu regalitatea, pe când în Talmudul babilonian frumusețea absolută are legătură cu „prezența divinității” *Šehina* שכינה.

Pare că Hazal (înțelepții) au vrut s-o prezinte pe Sara ca o personalitate glorioasă și de aceea în midraș Bereșit Raba 47:1 se spune despre ea că este „dregătoarea (*Sara* שרה înseamnă și forma de feminin de la *sar* שר, înalt demnitar). [Frumusețea ei deosebită îi dă o alură nobilă și regală, după cum se cuvine „mamei națiunii”.](#)

Pericopa Hukat - Despre moartea lui Miryam și contribuția ei la consolidarea poporului [anul 5780]

Din povestea nașterii celor trei frați, Moise, Aaron și Miryam, doar nașterea lui Moise este detaliată (Exod 2:1-10). Celelalte două nici nu sunt amintite. Spre deosebire de asta, moartea celor trei frați ca și a mamei lor, locheved, este descrisă fiecare separat: Miryam (Numeri 20:1), Aaron (Numeri:33:39, Deuteronom 10:6), Moise (Deuteronom cap. 34). Moartea lui Miryam ne este povestită în prima parte a pericopei Hukat, iar moartea lui Aaron la încheierea

cărții. Moartea lui Moise apare la sfârșitul cărții de Tora. Despre Miryam citim despre moartea ei și despre înmormântarea ei, dar nu este nici un cuvânt despre jelirea ei sau despre elogierea ei, spre deosebire de Aaron și Moise la care ni se spune clar că poporul a fost în doliu. Și chiar mai mult de atât. Aaron și Moise fiecare are câte un midraș mic despre moartea lor. Despre Miryam nu există nici un midraș de acest fel.

Există foarte multe comentarii și interpretări pentru această situație și noi vom aminti câteva. Unii spun că lipsa de apă după moartea ei a fost datorită faptului că nu au jelit-o cum trebuia. Ea a fost înmormântată exact la locul unde a murit, iar în continuare nu sunt semne că i s-ar fi simțit lipsa. Miryam nu este prima care este îngropată în locul unde a murit. Și Rahel a fost înmormântată la locul unde a murit: „Și Rahel a murit și a fost înmormântată pe drumul spre Efrata, adică Bet Lehem” (Geneza 35:19). La fel și despre Dvora, doica lui Rebeca, este spus că a fost înmormântată pe locul unde a murit, sub stejar (Geneza 35:8). Este posibil că acest ritual era o cutumă pe vremea aceea. Într-adevăr în Mișna, tractatul Moed Katan 3:8 se spune că femeile care au murit în timp ce nășteau, trebuie înmormântate pe loc. Mai târziu, în Talmud, acest obicei este aplicat tuturor femeilor. După părerea lui Rabi Elazar în Talmud tractatul Moed Katan, înmormântarea în grabă a lui Miryam nu a fost o sfidare ci ca s-o cinstească și pentru a o elogia „Și Miryam a murit acolo și a fost înmormântată acolo” (Numeri 20,1).

Într-un midraș mai puțin cunoscut, unii înțelepți spun că ea nu a fost jelită sau elogiată fiindcă „era femeie și nu a lăsat învățătură în urma ei”. De aici se înțelege că persoanele importante de atunci nu au simțit necesitatea de a o jeli. Aici se spune că învățătura venea doar de la Moșe și Aaron și datorită lor fântâna se va umple din nou cu apă. În continuare vine ideea contradictorie a altora care spun că moartea ei subită arată că a murit în bine, ceea ce înseamnă că era egală cu Moise și Aaron. Și a fost înmormântată pe loc, iar apa s-a uscat. Apa, care este fermentul Toraei, adică învățătura. Cu alte cuvinte nu mai erau înțelepți care să ne învețe și chiar și *shehina*, שכינה a dispărut. Această prezență divină care după părerea multora era datorită ei. Acest lucru vine să-i învețe pe toți înțelepții ce persoană *țadeket*, צדקת excepțională era. Din cauză că înțelepții din perioada aceea nu au plâns-o, mai târziu înțelepții și cei care învață și chiar tot poporul o iubesc și o elogiază într-un mod extrem. Ea este considerată și astăzi ca „fântâna națiunii”.

Iarși putem concluda că după părerea înțelepților care în sfârșit au recunoscut contribuția spirituală a lui Miryam la binele poporului, că există un echilibru reciproc în ceea ce privește contribuția femeilor și bărbaților în domeniul spiritual. Chiar și înțelepții pot beneficia de asta dacă au intenția de a lua acest fapt în considerare și a avea o atitudine egală față de femei și bărbați

Pericopa Ki Tavo - Haftara - „Lumina ascunsă” אור הגנוז [anul 5780]

La pericopa Ki Tavo se citește de obicei haftara „Kumi ori” קומי אורי „Scoală-te, luminează” (Ieșia/Isaia cap. 60) care este a șasea haftara din cele 7 haftarot de consolare care se citesc între Tiș'a BeAv și Roș Hașana. Toate cele șapte haftarot sunt luate din profetul Isaia, a doua parte a cărții care începe de la cap.40. Consolarea începe de la

cap. 50 și de acolo sunt luate cele șapte haftarot. Prima întrebare care se pune este dacă există o rațiune la ordinea în care apar cele șapte haftarot? Răspunsul îl găsim în Tosfot (adăugări din Evul Mediu Talmudului), tractatul Meghila 31:b: „Calea consolărilor este de a se îmbunătăți unul după altul”. Așa că ultimele două haftarot, cea de săptămâna aceasta și cea de săptămâna viitoare sunt cele mai apropiate de „eliberarea completă” *gheula șlema* גאולה שלמה pe care ne-o promite profetul în numele lui Kadoș Baruch Hu.

În fond, consolarea promisă în haftara nu este o consolare de relaxare de la necazurile exilului și încetarea suferințelor lui, nu este nici o promisiune la vreun succes politic din istoria cunoscută, ci este o viziune de mântuire finală *gheula* când natura lumii se schimbă și legătura între lumea materială și cea spirituală se întoarce la o realitate monistă în care spiritul stăpânește materialul și stabilește realitatea.

Acest lucru se simte de la începutul capitolului și de-a lungul întregului capitol. Declarația profetului de la începutul capitolului ne vorbește deja despre gloria divină care se dezvăluie în fața fiecăruia dintre noi și care ne luminează drumul: „Scoală-te, luminează, pentru că lumina ta a venit și gloria lui Adonai a răsărit peste tine. Pentru că iată, întunericul va acoperi pământul și ceața (va acoperi) națiunile, dar Adonai va răsări peste tine și gloria lui se va vedea peste tine” (versete 1-2). Schimbarea luminii naturale a pământului este o dovadă evidentă al zdrobirii frontierelor existente între lumea spirituală și lumea naturală pe care o cunoaștem cu toții bine. Această transformare este una din semnele venirii HaMașiah (Mesia) și a „ultimelor zile”, *aharit ha'im* אחרית הימים.

Toată haftaraua stă sub semnul luminii, a unei alte lumini decât cea a naturii pe care noi o posedăm, o lumină spirituală, divină. Numai așa putem înțelege acest capitol și nenumăratele oximorone de-a lungul capitolului. De exemplu, în primul verset „Scoală-te, luminează pentru că lumina ta a venit”. Lumina aceasta care ne-a venit este acea lumină nouă, spirituală care vine să schimbe lumina naturală care la început a fost creată din lumina Domnului.

Idea că există o lumină spirituală care își va face apariția în viitor și va lumina lumea cu lumina care răsare prin prezența Dumnezeuului și nu prin lumina naturală se află într-un midraș notoriu din Talmud, tractatul Haghiga 12:a despre lumina pe care a ascuns-o Domnul în perioada generației potopului și a răspândirii națiunilor, fiindcă lumina se cuvine la cei buni, drepti *țadikim* צדיקים și nu la cei răi *reșaim* רשעים. Această idee este luată de aici din Isaia: „Pentru că iată, întunericul va acoperi pământul și ceața (va acoperi) națiunile, dar Adonai va răsări peste tine și gloria lui se va vedea peste tine” (versetul 2). În timp ce națiunile vor fi în întuneric și ceață, Hakadoș Baruch Hu îi va da poporului său lumina, aceea lumină pe care a ascuns-o și atunci gloria lui îi va lumina cu această lumină. Această idee este concretizată la sfârșitul capitolului: „Soarele nu va mai fi lumina ta ziua, nici luna nu te va lumina prin strălucire, ci Adonai va fi lumina ta eternă și Dumnezeuul tău gloria ta. Soarele tău nu va mai apune, nici luna ta nu se va retrage, pentru că Adonai va fi lumina ta eternă și zilele doliului tău se vor încheia” (versetele 19-20). Aici vedem conexiunea cu mântuirea, eliberarea, când se termină zilele de doliu. Așa că este clar de ce midrașul, înțelepții și comentatorii conectează această lumină divină cu eliberarea poporului de sub jugul exilului. Aici profetul mai adaugă o promisiune poporului: „Și poporul tău – toți vor fi drepti, vor stăpâni pământul pentru totdeauna, odrașla sădirii mele, meșteșugul mâinilor mele pentru glorie” (versetul 21). Apare aici mai mult decât mântuire, apare aici inversarea relațiilor între poporul evreu și celelalte popoare și superioritatea poporului evreu față de celelalte popoare.

Iar la sfârșit, profetul ne mai dă în ultimul verset o concluzie despre măreția acelor zile mesianice și despre posibilitatea de a zori acest proces: „Cel mic va deveni o mie (cea mai mare măsură din Tanach) și cel tânăr (va deveni) o națiune uriașă, Eu Adonai (voi împlini) fie la timpul ei, fie o voi zori” (versetul 22).

Această lumină ascunsă, *or haganuz* אור הגנוז, a fost adoptată de kabala, mai ales de mișcarea de hasidim și cele derivate din ea, Habad și altele. Urmându-l pe Isaia, idea este că există două feluri de lumină: una a naturii – soarele și luna – și a doua a lui Kadoș Baruch Hu care răsare peste poporul evreu când nu este ascunsă.

Să sperăm cu toții că Mașiah va veni repede în zilele noastre și aceasta va fi lumina care va răsări deasupra poporului evreu de acum înainte.

Pericopa Ki Tisa: Ce era scris pe cele două table? [anul 5780]

Aceasta este o întrebare ciudată luând în considerație că este scris chiar în Tora în Exodul 34:28: "[Și a scris pe table cuvintele legământului, cele zece lucruri \(porunci\)](#)". Și dacă ne uităm la toate tablourile și gravurile din sinagogă vedem același lucru: pe prima tablă sunt scrise pe scurt primele cinci porunci: (*Eu sunt – Să nu ai – Să nu iei – Amintește – Cinstește*) și celelalte cinci pe tabla a doua (*Să nu ucizi – Să nu preacurvești – Să nu furi – Să nu mărturisești strâmb – Să nu poftești*). Forma acesta există deja de sute de ani și vine probabil din Midrașim de Agada.

Împărțirea acesta apare deja în cele mai vechi Midrașuri, datate în antichitate. De exemplu în Mechilta de Rabi Yișmael scrie: "Cum au fost date cele zece porunci? Cinci pe o tablă și cinci pe cealaltă. Scrie "Eu sunt..." și în fața lui "Să nu ucizi"... așa spunea Rabi Hanina ben Gamliel iar înțelepții spuneau zece pe o tablă și zece pe cealaltă".

Ceea ce spun aici înțelepții este că cele zece porunci s-au dat în două exemplare. Așa apare și în Midraș Șmot Raba în numele a doi Amoraim (înțelepții care au contribuit la scrierea Talmudului după ce s-a finalizat Mișna în jurul anului 200 e.n., între anii 200-500 în Ereț Yisrael și Bavel): Rabi Yehuda (5 porunci pe fiecare tablă) și Rabi Nehemia (10 porunci pe fiecare tablă). Problema este că nu ni s-au dat nici un fel de explicații cu privire la această manieră de a împărți cele zece porunci.

Ca să înțelegem unde se ascunde partea de draș, de legendă, și unde partea de pșat, de înțelegerea cuvânt cu cuvânt, trebuie să privim aspectele istorice ale perioadei. Prima presupunere trebuie să fie aceea că este vorba despre un pact între Domnul și poporul Israel, iar tablele sunt un fel de contract între cele două părți. La semnarea oricărui contract se obișnuiește să se pregătească două copii, câte una pentru fiecare parte. Un exemplu este pactul încheiat în 1270 î.e.n. între faraonul Egiptului Raamses III și regele Anatoliei (regatul Het) Hatușiliș III. Fiecare copie a contractului s-a găsit la fiecare din ei acasă: una în Egipt și a doua în capitala Het în Turcia Orientală.

Nu este exagerat să ne imaginăm că și în pactul de pe Muntele Sinai era posibil să fi fost două copii: una la Kadoș Baruch Hu și una la Israel. Asta ne poate explica de ce nu a fost de ajuns o singură tablă și era nevoie de două. Bineînțeles că tabla lui Hakadoș Baruch Hu trebuia pusă unde se afla Șhina, adică în aron hakodeș care se făcuse special pentru asta: "Și vei pune în Chivot Mărturia pe care ți-o voi da". (Șmot/ Exodul 25:16). Puțin mai încolo scrie: "Și a pus Mărturia în Chivot". (Exodul 40:20). *Mărturia מִדְּבָרֵי ה' edut*, este o prescurtare de la *Tablele Mărturiei* (Exodul 31:18). Ele se mai numesc și *Cele două table ale Legământului* (Deuteronom 9:15).

Întrebarea este ce s-a întâmplat cu tabla Israelului. Pentru asta trebuie să înțelegem un obicei din lumea antică (și nu numai), în legătură cu felul cum se încheia un contract între doi parteneri inegali sub raportul forței (economice,

militare, politice etc.). Partenerul inferior, vasalul, punea copia contractului său în "Casa lui Dumnezeu", adică în templul zeului lui. Vasalul trebuia să jure în numele "regelui său". Punerea documentului într-un loc sfânt întărea simțul responsabilității în fața domnitorului. În afară de asta, acest fapt întărea nota de sfințenie a înțelegerii, de exemplu pactul între Lavan și Iacov în Geneza 31:53: "D-zeul lui Avraham și dumnezeul lui Nahor vor judeca între noi". În cazul în care una din părți va rupe alianța. Din cauză că Israel erau în inferioritate, vasali față de HaȘem, au pus și copia lor în Aron Hakodeș, după cum ne este scris în 1 Regi 8:9: "Nu erau în Chivot decât cele două table de piatră pe care le-a pus acolo Moșe la Horev când a încheiat Domnul [legământul] cu fii lui Israel la ieșirea lor din Țara Egiptului".

Din toate astea putem trage concluzia că au fost două table identice, pe fiecare fiind scrise cele zece porunci. Și încă o concluzie este aceea că tradiția cu două table și pe fiecare câte cinci porunci a apărut în urma midrașului de mai sus. Tradiția asta a fost unică și în arta evreiască, căreia îi datorăm imagini sugestive ale faptelor de viață din trecut și este până astăzi unica recunoscută, cu toate că ea nu se potrivește nici cu obiceiurile de viață cotidiană antice și nici cu logica juridică de atunci.

Pericopa Korah - Femeile care se văd și cele care nu se văd [anul 5780]

După cum am mai văzut de nenumărate ori în Tora și în celelalte scripturi evreiești, femeile joacă un rol important în toate evenimentele majore prin care trece poporul evreu. Nu întotdeauna ele apar pe față, însă poziția lor este de obicei fermă și independentă, chiar opusă celor ale bărbaților. Să ne amintim de atitudinea femeilor la păcatul vițelului de aur. Femeile, spre deosebire de bărbați, au refuzat să dea bijuteriile pentru construirea vițelului.

În pericopa noastră femeile iau atitudine. Despre unele ne este scris clar, iar despre altele ne dezvăluie midrașul. Primele care apar sunt soțiile lui Datan și Aviram, cei doi care s-au alăturat lui Korah (Core). Când Moise vine la cei doi ca să-i împace după ce s-au răzvrătit, este scris: „Și Datan și Aviram au ieșit afară și au stat la intrarea corturilor lor și soțiile lor și fiii lor și pruncii lor” (Numeri 16:27). În timp ce Datan și Aviram și-au luat nasul la purtare față de Moșe, iar soțiile lor stăteau lângă ei. De aici putem deduce că ele erau de acord cu spusele și faptele bărbaților. Ele au stat cot la cot cu bărbații lor și la bine și la rău, așa că soarta care le așteaptă este aceeași ca cea a bărbaților. Aceasta este pricina pentru care destinul lor de a fi înghițiți de pământ, atât ele cât și copiii lor, era justificat. Nu este loc la o întrebare, dacă pedeapsa divină a fost dreaptă sau nu. Ei au meritat din plin soarta cruntă.

Acum să vedem ce s-a întâmplat cu celelalte femei ale personajelor principale? Este vorba despre mai multe femei care nu se văd, dar midrașul ni le dezvăluie: soția lui Korah (Core), soțiile celor care ard tămâia și soția lui On Ben

Pelet.

Despre soția lui Korah, înțelepții. HaZaL spun: „Soția lui Korah i-a spus: Uită-te ce face Moise! El este rege! Pe fratele lui l-a făcut Cohen Gadol (marele preot). Pe fiii fratelui său i-a făcut vice-cohanim. El (Moise) a spus: dacă vine un dar dați-l cohenului. Dacă vine o zeciuială a spus: dați o zecime cohanimilor” (Talmud, tractatul Sanhedrin 110:a). În continuare ea nu se lasă și îl atacă pe Moise pentru regulile impuse de el la apariția și îmbrăcarea leviților. Korah pare a încerca să vină în apărarea lui Moise. Ea spune: Uite că va tuns (leviților) părul de parcă ar avea ceva cu părul vostru. El îi replică: Dar și el s-a tuns cum ne-a impus. Ea continuă să critice cerința de a pune culoarea albastră pe hainele leviților. Cu toate că așa cum soțiile lui Datan și Aviram au stat lângă bărbații lor și soția lui Korah a stat lângă el, ea este văzută de înțelepți mult mai grav. Din această cauză nu i s-a convenit să fie lângă bărbatul ei la execuția verdictului. Soarta ei este amintită doar printr-un indiciu. Când pământul s-a despicat și i-a înghițit pe Datan și Aviram împreună cu toată familia lor, el a înghițit și tot ce i-a aparținut lui Korah: „Și pământul și-a deschis gura și i-a înghițit, pe ei și casele lor și pe fiecare om care era a lui Korah și toate bunurile lor. Și au coborât de vii, ei și toate ale lor, în *șeol* שְׁאוֹל (locul morților), și i-a acoperit pământul și au pierit din mijlocul adunării” (Numeri 16:32-33). Se poate înțelege că pentru faptul că soția lui Korah nu este amintită în mod răspicat ea nu este apreciată nici măcar că a stat lângă bărbatul ei la revoltă și l-a susținut. Din această cauză numele ei nu este amintit, ci ea este inclusă în expresia „fiecare om”. Interesant că nici fiii lui Korah nu sunt amintiți aici, însă despre soarta lor aflăm mai târziu, în pericopa Pinhas: „Dar fiii lui Korah n-au murit” (Numeri 26:11). De ei ne amintesc și minunații psalmi compuși de ei care încep cu sintagma „Către mai marele muzicii, o cântare a fiilor lui Korah” (Psalmi 42; 44-49; 84-85; 87-88). Încă un lucru care merită să fie menționat este utilizarea cuvântului „om”. În ebraică acest cuvânt este *adam*, אָדָם cuvânt care înseamnă și om și este și numele primului om, adică Adam. Această coincidență poate să aluzioneze că așa cum Hava/Eva l-a ispitit pe Adam să păcătuiască, așa și soția lui Korah l-a ispitit pe el. Care a fost pedeapsa lui Hava știm cu toții. Și pedeapsa soției lui Korah a fost groaznică. În midraș scrie că atunci când ea a căzut în iad, ea a stins focul de acolo. Iar fiii ei l-au aprins din nou prin frumoșii psalmi pe care îi cântau.

Cei două sute cincizeci de oameni care aprinseseră tămâie și au murit și ei au lăsat după ei multe văduve (Numeri 16:35). Care a fost păcatul lor? Dacă soarta lor a fost să rămână văduve înseamnă că și ele au luat parte la păcatul soților lor. Chiar dacă nu și-au încurajat soții, sigur nu s-au opus faptelor lor. Probabil le-a convenit posibilitatea de a-și îmbunătăți statutul în urma soților lor. Se poate că păcatul acestor bărbați a fost diferit de cel al lui Korah, Datan și Aviram. Tot ce își doreau ei era să fie mai aproape de Dumnezeu. Din această cauză scriptura le-a păstrat demnitatea și nu i-a amintit pe nume. Așa s-a păstrat și onoarea văduvelor.

Diferită de toate cele amintite este soarta lui On Ben Pelet. Înțelepții au spus despre soția sa: „Rav a spus: Cine l-a salvat pe On Ben Pelet a fost soția lui. Ea i-a spus: Ce-ți pasă ție? Dacă Moise este Rabinul, tu ești elevul. Dacă Korah este Rabinul, tu tot elev ești. El i-a răspuns: doar am fost de acord cu Korah și m-am jurat în fața lui. Ea i-a spus: Este știut că toți din adunare sunt sfinți și modești. Tu stai frumos aici și eu te voi salva! Ea l-a îmbătat, l-a culcat în casă și și-a răvășit părul și s-a așezat lângă poarta casei. Toți care au venit să-l cheme, o vedeau așa și se îndepărtau. Până când i-a înghițit pământul” (Talmud, tractatul Sanhedrin 109:b și alte midrașim).

On Ben Pelet este amintit oribil fiind asociat cu Datan și Aviram și cu membri tribului lor. Faptul că On nu este amintit printre cei pe care pământul i-a înghițit înseamnă că ceva s-a schimbat în faptele lui, spre deosebire de cei care au aprins tămâia. Iar soția lui cu atât mai mult: ea nici nu a fost înghițită și nici nu a rămas văduvă. Ea nu a fost parteneră cu clica de la început și mai mult, și-a salvat soțul de la o soartă teribilă de moarte. Dacă ea nu acționa drastic, bărbatul ei nu era salvat. În timp ce la soția lui Korah au fost de ajuns doar vorbe ca să-l convingă să păcătuiască, soția lui On a fost nevoită să ia acțiuni mai extreme ca să-l facă să renunțe. Dacă el primea ideile ei din toată inima, nu ajungea pe aceeași listă cu clica de păcătoși. Midrașul merge mai departe și spune că nu numai intrarea în casă a fost blocată de ea, ci și gaura care s-a deschis pe pământ: „Când pământul și-a deschis gura, el încerca să-l înghită pe On care era pe pat. Soția lui stătea și ținea patul și spunea: Ribon Haolamim ריבון העולמים (stăpânul lumilor), doar s-a jurat deja On că nu va mai fi în dispută pe vecii vecilor. Numele tău există pe veșnicie. Dacă el nu-ș va respecta jurământul, tu poți să scapi de el oricând”. Așa l-a salvat chiar dacă numele i-a rămas blamat.

În concluzie se poate spune că avem iarăși o dovadă desăvârșită că poziția femeilor în TaNaCH este crucială, la bine și la rău, iar bărbații pot fi manipulați sau conduși de femei care rămân anonime. Unele o fac prin vorbe, altele prin sprijin pasiv stând lângă ei, altele prin liniște nefiind contra, iar unele în mod activ, luptând pentru binele bărbatului. Toți cei care susțin că femeile sunt aproape absente din această carte, s-o citească din nou cu mai multă atenție și profunzime. Vor descoperi că se înșală amarnic.

Pericopa Lech Lecha לך לך - „Primul război mondial din istorie” [anul 5780]

Cu mult înaintea primului război mondial a avut loc în țara antică Cnaan (Canaan) un război crunt: cinci regi s-au luptat cu alți patru regi, iar până la urmă și Avraham Avinu a fost amestecat în acest război care s-a petrecut în regiunea Mării Moarte.

Războiul s-a desfășurat în două etape. Prima etapă a fost un război între cei cinci regi contra unei coaliții de patru regi. A doua etapă a fost între câștigătorii războiului și Avram Patriarhul Nostru.

Cei cinci regi au fost: Bera ברע regele Sodomului, Birșa ברשע regele Gomorei, Șin'av שנאב regele Adma, Șem'ever שמעבר regele Țvoim și Bela/Belei בלע care este numit și Țohar (Geneza 14:2). Midrașul ne spune că acești cinci regi nu erau deloc perfecți și ca dovadă avem numele lor care ne dau aluzii asupra faptelor rele ale lor. Voi încerca aici să explic și celor care nu știu ebraică. Bera înseamnă în ebraică „în rău” și midrașul spune că el a primit acest nume fiindcă „era rău la cer (Dumnezeu) și rău la oameni”. Birșa înseamnă în ebraică „în ticăloșie”, iar acest nume îi vine că „s-a remarcat prin ticăloșia lui”. Pe Șin'av îl interpretează midrașul ca însemnând în prima parte Șin, care se poate citi fără punctuație și care vine de la cuvântul ebraic *sin'a* שנאה – ură și av אב înseamnă tată, împreună „îl urăște pe tatăl lui din ceruri”. Și la Șem'ever prima parte se poate citi Șem dar și *sam* שם care înseamnă pune, iar ever אבר înseamnă aripă, adică „și-a pus o aripă ca să poată să sară și să se revolte contra lui Kadoș Baruch Hu.

Cealaltă coaliție era formată din patru regi: Chedarlaomer, regele Eilam care a condus coaliția, Amrafel regele Șin'ar, Arioch regele Elasar și Tid'al regele Goiim (Geneza 14:1). După un midraș din Talmud, tactatul Eruvin 53:a, Amrafel nu este altul decât Nimrod care apare în Geneza 10:8 ca unul din fii lui Cuș. Spre deosebire de celelalte nume din acest capitol, Nimrod nu reprezintă un popor ci o persoană. După tradiția evreiască este considerat constructorul Babiloniei și a altor orașe din Mesopotamia. El apare și în cartea Mica 5:6 „țara lui Nimrod” interpretat ca Babilonia. În midraș el apare ca un personaj negativ care a fost printre inițiatorii Turnului Babel care se afla în țara Șin'ar, care este Babilon, și ca un dușman teologic a lui Avraham, unul promovând monoteismul, iar celălalt

politeismul. Tot midrașul ne povestește despre propunerea făcută lui Avraham ca să intre într-un cuptor.

Numele lui Arioch mai apare o dată în Tanach în cartea Daniel 2:14 fiind un ofițer superior în armata lui Nevucadnețar regele Babilonului, cu gradul de „căpetenia gărzilor împăratului”. Nu este nici o legătură între cei doi și nu este nicăieri vreo aluzie la asta.

Despre aceste patru regate noi citim în midrașul Bereșit Raba 42:4: „Șin'ar este Bavel (Babilonia), Elasar este Madai (o parte din Persia), Eilam este Iavan (Grecia) și Goiim este Edom (Roma) care este cea mai rea din toate națiunile lumii”. Există bineînțeles și alte interpretări de care nu vom scrie de data aceasta.

Cei cinci regi originari din Kikar Halarden (Întorsura Iordanului) la nord de Marea Moartă au hotărât să se revolte contra regilor Mesopotamiei care îi subjugau. Coaliția celor patru regi ale regatelor din regiunea Mesopotamia din care vor apare Asiria, Babilonia și celelalte puteri ale lumii antice a fost înființată pentru a înăbuși această revoltă. Ramban (Nahmanides) comentează acest verset (Geneza 14:1) spunând că acestea evenimente l-au afectat pe Avraham ca să-i dovedească că aceste patru puteri vor guverna lumea, însă moștenitorii lui îi vor învinge pe aceștia.

Cei cinci le-au plătit pe o perioadă de 12 ani celor patru regi taxe. În anul al treisprezecea s-au revoltat. Rași spune că au plătit 13 ani. După ce au așteptat cu multă răbdare ca atmosfera să se liniștească, nu au avut încotro decât să coboare spre sud contra celor cinci. Pe drumul lor s-au luptat cu refaim, zuzim, eimim, hori și amaleki (Geneza 14:5-7). Cei patru i-au învins pe toți și pe urmă i-au învins și pe cei cinci regi. Ei au făcut o singură greșală, luându-l prizonier pe Lot, nepotul lui Avraam. El a luat pe cei 318 ucenici împreună cu Aner, Eșcol și Mamre și i-au bătut pe cei patru regi și i-au alungat spre nord, i-au eliberat pe cei cinci regi cu toate bunurile lor și bineînțeles și pe Lot (Geneza 14:13-16).

Cea ce este ciudat este că printre cei salvați se află și regele Sodomului (Geneza 14:17) care este cunoscută despre răutatea lor. Despre tot ce se întâmplă locuitorilor Sodomei vom citi în pericopa următoare. Aici noi vedem că Malchi Țedek/Melchisedek vine împreună cu regele Sodomului să-i mulțumească lui Avram pentru salvarea lor. Malchi Țedek, cunoscând devotarea monoteistă a lui Avram, îl binecuvântează în numele lui El-Elion Dumnezeu Superior (Geneza 14:18-20). Regele Sodomului în schimb din primul moment revine la un comportament ticălos și tot ce are să-i spună lui Avram este că îl va mitui cu bunuri cea ce Avraham nu acceptă (Geneza 14:21-24).

Ramban explică că acest război sugerează războaiele pe care Israel le vor avea în viitor și din cauza aceasta el comentează că cei patru regi fac referire la războaiele viitoare cu Bavel/Babilon, Madai/Persia, Iavan/Grecia și Edom/Roma. [După cum Avraam i-a învins pe toți regii atunci, așa va învinge Israelul pe toți dușmanii care vor veni contra lui în viitor.](#)

Pericopa Mikeț - Iosef HaȚadik, cel mai mare plângăreț din familie [anul 5780]

În ciclul poveștilor lui Iosef avem descrieri ale unor emoții puternice și supărări adânci ale fraților lui Iosef, după ce au ajuns în Egipt și s-au întâlnit cu o personalitate egipteană de rang foarte înalt, care îi acuză de tot felul de abuzuri. Ulterior ei sunt încercați de sentimente de vinovăție, frică și stres, care nu-i vor părăsi până la sfârșitul cărții Genezei.

Față în față cu ei stă fratele lor Iosef care trece, la rândul lui, printr-o serie întreagă de stări sufletești cu ocazia reîntâririi cu frații lui și familia după 22 de ani de ruptură. Unul dintre laitmotivele care se repetă în toate aceste întâlniri este plânsul lui Iosef. El plânge și plânge, dar foarte puține sunt plânsete de regret, de mâhnire. Vom analiza, în continuare, aceste plânsete și vom vedea în ce măsură ne ajută acest lucru să înțelegem mai bine evenimentele.

Primul dintre plânsete (Geneza 42:24). Iosef s-a prefăcut că nu-i înțelege pe frați, iar ei nu s-au ferit să îl vorbească de rău între ei în fața lui, crezând că el înțelege numai ceea ce traducătorul îi zice: "Însă ei nu știau că Iosef îi înțelegea, fiindcă între ei era un interpret" (Bereșit/Geneza 42:23). Ei și-au adus aminte cum n-au vrut să-l asculte de loc pe fratele lor mai mic: "Ei și-au zis unul altuia: fără îndoială, suntem vinovați față de fratele nostru, căci am văzut necazul sufletului său, când ne implora să-i arătăm îndurare, dar nu l-am ascultat. De aceea a venit necazul acesta peste noi" (Geneza 42:21). În continuare și Reuven îi acuză că nu l-au ascultat când a încercat să-l apere pe fratele lor. În momentul acesta Iosef nu mai poate să se abțină și fuge în cealaltă cameră: "S-a întors de la ei și a plâns" (Geneza 42:24).

Al doilea plânset (Geneza 43:30). Frații lui Iosef ajung la casa lui împreună cu fratele lor mai mic, Benjamin, și-l așteaptă.. Când Iosef ajunge, el are o atitudine plină de simpatie față de frați, și îl privește la fel și pe Benjamin, care este fiul mamei lui, "El a întrebat: Acesta este fratele vostru cel mic despre care mi-ați vorbit? Și a adăugat: Dumnezeu să te ocrotească, fiul meu. Iosef s-a grăbit să plece, fiindcă îi ardea inima pentru fratele său și a căutat un loc unde să plângă. A intrat într-o cameră și a plâns acolo, apoi s-a spălat pe față, a ieșit și s-a stăpânit" (Geneza 43:29-31). Detaliile sunt uluitoare: întâi aproape se prăbușește, apoi în ultima clipă se retrage în altă cameră și plânge. Spălarea feței dovedește lacrimile vărsate pe ea.

Al treilea plânset (Geneza 45: 1-2). Acesta este, dintre toate plânsetele, cel mai puternic dintre toate și stă scris asta literal. "Atunci Iosef nu s-a mai putut stăpâni înaintea tuturor celor care stăteau lângă el ... și el a plâns cu voce atât de tare, încât l-au auzit egiptenii și s-a auzit chiar și în casa faraonului". Iosef nu și-a mai strunit sentimentele și se pare că plânsul său s-a transformat într-un urlat uriaș, care s-a auzit în tot orașul. După cum spune și Rașbam (nepotul lui Rași), parcă până acum s-a tot abținut și toate plânsetele s-au adunat acum într-un țipăt enorm. În ebraică nu este scris doar "a plâns", cum am tradus, ci și: "și-a dat vocea în plâns".

Al patrulea plânset (Geneza 45:14-15). După ce Iosef și-a exteriorizat tot ce a adunat în suflet în toți acești ani, el s-a întors spre fratele lui, Benjamin: "Apoi, s-a aruncat de gâtul lui Benjamin, fratele lui și a început să plângă, iar Benjamin a plâns și el la gâtul lui". După aceea s-a dus spre frații lui: "Și i-a sărutat pe toți frații, unul câte unul, și a plâns la gâtul lor". Acest plâns a venit împreună cu săruturi de dragoste și de apropiere. Rași ne învață aici că frații, văzându-l împăcat cu inima lui, au început să vorbească cu el, că până atunci le era rușine de

el. Și Radak comentează în același spirit.

Al cincilea plâns (Geneza 46:29). "Iosef și-a pregătit carul și a urcat în întâmpinarea tatălui său, Israel, la Goșen. Când l-a văzut s-a aruncat de gâtul lui și a mai plâns și la gâtul lui". La această scenă există o controversă între comentatori în ceea ce privește identitatea celui care a plâns. În originalul ebraic este scris "el a plâns" și, după forma frazei, poate fi oricare dintre ei. După părerea mea și nu numai, plângătorul este Iosef, cunoscut ca plângăreț și căruia i-a fost atât de dor de iubitul său tată. Cuvântul care soluționează problema este cuvântul ebraic 'od יוד, care înseamnă încă (o dată), mai mult. Cine plânse înaintea lui Iosef și nu Iacov, așa că este clar că pronumele „el” se referă la Iosef și din cauza aceasta, spre deosebire de alte traduceri, eu am tradus așa.

Al șaselea plâns (Geneza 50:1). Acesta este singurul plâns care pornește de la adâncă mâhnire provocată de doliul din cauza morții unui membru de familie iubit. După ce l-a văzut pe Iacov, care își dăduse ultima suflare, "Iosef și-a lipit fața de fața tatălui său, l-a plâns și l-a sărutat".

Al șaptelea plâns și ultimul (Geneza 50:17). După ce l-au înmormântat pe Iacov, frații lui au venit la Iosef ca să-i ceară iertare în numele lor și al tatălui lor. Ceea ce i-au făcut ei cândva, numesc acum "nelegiuire, crimă" și "păcat". Au căzut la pământ în fața lui, spunându-i chiar : "Iată că noi suntem sclavii tăi". Iosef a început să plângă când i-au spus toate acestea. După aceea el îi mângâie și îi liniștește "Voi mi-ați vrut răul, dar Hakadoș Baruch Hu a vrut să schimbe totul în bine ... și i-a consolată și le-a vorbit inimilor lor". Acesta este un tablou suprealist. Ei au comis o adevărată crimă față de el, în schimb el îi ocrotește, având grijă de situația lor spirituală și încercând să-i încurajeze.

Întrebarea este ce înseamnă aceste plânsete ? De ce Tanachul le prezintă atât de detaliat, spre deosebire de stilul biblic, foarte concis ? Explicația cea mai clară ne-o dă profesoara tuturor celor care au învățat Tanach în Israel, Nehama Leibowitch. Ea ne explică faptul că Iosef avea un suflet tandru, care își întâlnește pe frații după 22 de ani de suferință și umilință, în care ei l-au hârțuit și l-au chinuit, vânzându-l străinilor. El nu simte nici ranchiună și nici nu are dorința de răzbunare. El simte doar dragoste și devotament față de frații lui și nu are nici o intenție să-i facă să treacă prin ce l-au trecut ei pe el.

Așadar, plânsul este o exprimare a sufletului, altfel decât prin intermediul cuvintelor, ci prin ceva mai expresiv și înălțător - plânsul, ca transfigurare, nu de durere și doliu, ci de fericire și adorare. Asta este plânsul lui Iosef, țadikul (perfectul) care plânge.

Pericopa Mișpatim - Tablele legământului לוחות הברית luhot habrit [anul 5780]

La sfârșitul acestei pericope, Mișpatim, noi auzim pentru prima oară despre tablele din piatră pe care sunt scrise cuvintele legământului: „Și Adonai a spus către Moșe, urcă la mine în munte și stai acolo, iar eu îți voi da tablele de piatră și legea și porunca *mițva* pe care le-am scris ca să-i învâț” (Exod 24:12). Dictonul „tablele legământului” apare pentru prima oară în cartea Deuteronom 9:9: „Când m-am suit pe munte ca să primesc tablele de piatră, tablele legământului, pe care l-a făcut Domnul cu voi”. Noi vom dezbate câteva teme legate de tablele legământului.

Sursele în Tora

În afară de sursa din pericopa Mișpatim. Mai apar aceste table în șase surse din Tora:

1. Exod 31:18: „Când a isprăvit să grăiască cu el în muntele Sinai, [Dumnezeul] i-a dat lui Moșe două **table ale mărturiei**, două **table de piatră** scrise cu degetul Dumnezeului”.
2. Exod 32:15-16: „Moșe s-a întors și a coborât din munte, având în mână cele două **table ale mărturiei**, table scrise pe ambele fețe, scrise pe o parte și pe alta. Iar tablele erau lucrarea Domnului și scrisul era scrisul Domnului gravat pe table”.
3. Exod 34:1: „Domnul i-a spus lui Moise, cioplește-ți două **table de piatră** precum cele dintâi și voi scrie pe aceste table cuvintele care au fost pe tablele cele dintâi, pe care le-ai sfărâmat”. După aceea în versetul 4: „Și a cioplit [Moise] două table de piatră ca cele dintâi și s-a sculat Moise dis-de-dimineată și s-a suit pe muntele Sinai, precum îi poruncise Adonai și a luat în mână cele două **table de piatră**”.

În acest capitol, în versetele 5-25 apar cele 13 „principiile credinței – măsuri” *midot* מידות și apoi sunt o serie de avertizări despre idolatrie, pe urmă vin regulile Șabatului, asemănător ce cele din pericopa Mișpatim. Pe urmă ne întoarcem la table, în Exod 34:27-28: „Și Adonai a spus către Moșe, pune în scris cuvintele acestea, căci pe temeiul acestor cuvinte am încheiat cu tine legământ și cu poporul lui Israel. El a fost acolo cu Dumnezeul patruzeci de zile și patruzeci de nopți. Pâine nu a mâncat și apă nu a băut. Și a scris pe **table cuvintele legământului**, cele zece cuvinte”.

Sursele următoare sunt din cartea Deuteronom:

4. Deuteronom 4:13: „Și El v-a vestit legământul său pe care v-a poruncit să-l faceți, cele zece cuvinte și le-a scris pe două **table de piatră**”.
5. Deuteronom 9:9-17: „Când m-am suit pe munte ca să primesc **tablele de piatră, tablele legământului** pe care l-a făcut Domnul cu voi și am rămas pe munte patruzeci de zile și patruzeci de nopți, n-am mâncat pâine și n-am băut apă. Și Domnul mi-a dat cele două table de piatră scrise cu degetul lui Adonai, și pe ele erau toate cuvintele pe care vi le-a spus Adonai pe munte din mijlocul focului în ziua adunării. Și a fost la sfârșitul celor patruzeci de zile și patruzeci de nopți, Adonai mi-a dat cele două **table de piatră, tablele legământului**... Și m-am întors și am coborât de pe munte și muntele ardea cu foc și cele două table ale legământului erau în amândouă mâinile mele. Și am văzut și iată păcătuiserăți împotriva lui HAȘEM, vă făcuserăți un vițel turnat; repede vă abătuserăți de la calea pe care v-o poruncise Adonai. Și

am apucat cele două table și le-am aruncat și le-am sfărâmat înaintea ochilor voștri”.

6. Deuteronom 10:1-5: „În timpul acela Dumnezeu mi-a zis, cioplește două **table de piatră** ca cele dintâi și suie-te la Mine și fă-ți un chivot de lemn. Și Eu voi scrie pe table cuvintele care erau pe tablele dintâi. pe care le-ai sfărâmat, și tu să le pui în chivot. Și am făcut un chivot din lemn de salcâm și am cioplit două table de piatră ca cele dintâi și m-am suit pe munte cu cele două table în mâna mea. Și El a scris pe table, ca cea dintâi scriere, cele zece cuvinte pe care le spusese Adonai către voi pe munte din mijlocul focului în ziua adunării, și Adonai mi le-a dat mie. Și m-am întors și am coborât de pe munte și am pus tablele în chivotul pe care-l făcusem și ele sunt acolo așa cum mi-a poruncit Domnul”.

În Tanach, în afara Toraei mai apare un verset identic care se repetă de câteva ori în cărțile Regi și Cronici:

7. Regi1, 8:9: „Nu era nimic în chivot decât cele două **table de piatră** pe care le pusese acolo Moise acolo la Horev, unde Dumnezeul a făcut legământ cu Bnei (fiii) lui Israel după ce au ieșit ei din țara Egiptului”.

Cine a scris tablele?

Este clar din scriptură că Dumnezeu a scris primele table. Tablele sunt făcute prin minune. În Mișna, tractatul Avot 5:6 este scris că tablele aparțin celor zece lucruri care au fost făcute încă la crearea lumii, în ajun de Șabat „între sori”, adică cu căderea întinericului. Mișna mai adaugă încă câteva lucruri care au fost create atunci. În afară de minunea creării tablelor de la început, înțelepții mai adaugă minunea scrierii. Literele erau foarte vizibile pe ambele fețe ale tablelor, gravate în toată adâncimea lor, iar literele Mem Sofit și Samech, care sunt rotunde și goale pe dinăuntru rămâneau și nu cădeau.

În ceea ce privește al doilea rând table, sursele sunt mai puțin clare. Este scris clar că ele nu erau minunate, ci au fost cioplite de Moșe. Dar despre întrebarea cine le-a scris, depinde unde citim și cum interpretăm. Sursa nr. 3 (Exod 34:25) cuvântul „a scris” poate fi interpretat în două feluri: ori se referă la Moșe ori la Kadoș Baruch Hu. Asta spre deosebire de sursa nr. 6 în care cuvântul „a scris” se referă fără dubii la Kadoș Baruch Hu.

Ce era scris pe table?

Pe primele table nu știm deloc ce era scris. Știm doar că tablele sunt divine și la fel și scrisul este divin. Conținutul însă nu ne este spus. Pe cel de al doilea rând de table este scris că conțineau aceleași lucruri ca și primele table și că ele sunt cele zece cuvinte. Este foarte interesant acest cuvânt folosit pentru cuvinte *davar-devarim* דְּבָרִים - דְּבָרִים la masculin cu toate că în Talmud este vorba despre *Aseret HaDibrot* עשרת הדיברות care arată mai mult ca feminin. Dar după forma singularului *diber*, דִּיבֵר ne este clar că forma este la masculin.

În Talmud Ierusalimi, tractatul Șekalim 14, citim și alte lucruri despre table: „Cum erau scrise tablele? Rabi Hanina Ben Gamliel spune că erau cinci pe tabla asta și cinci pe tabla cealaltă și Rabanan spun zece pe o tablă și zece pe cealaltă. Rabi Șim'on Ben lochai spune douăzeci pe una și douăzeci pe cealaltă. Rabi Somai spune patruzeci pe una și patruzeci pe alta”.

Noi cunoaștem numai varianta de cinci pe fiecare numai pe o singură față. Dar varianta cea mai frecventă este de două table identice de tot. Tablele au fost scrise pentru încheierea unui legământ și din cauza aceasta au fost scrise identic pe două exemplare. Unul pentru Fiii lui Israel și unul pentru Domnul care s-a păstrat în chivot. În paranteză spunem că este o problemă cu împărțirea „poruncilor” în cele zece cum apar de obicei pe table fiindcă ea nu este identică cu împărțirea lor în cărțile noastre de Tora. Sunt și diferențe între cele din Șmot/Exod și cele din Deuteronom. Despre asta vom scrie detaliat în pericopa Vaethanan.

Sunt comentatori care susțin că pe primele erau cele zece cuvinte cum apar în Exod pe când pe al doilea erau cele care sunt în Deuteronom.

Forma tablelor nu apare nicăieri în Tora și noi învățăm despre asta din midrașim. Sunt două variante principale, care apar în multe locuri în Talmud și midraș. În prima variantă, forma era de pătrat, cam de mărimea chivotului adică cam 60 cm., pe fiecare parte 6 *tefahim* טפחים (unitate de măsură pentru lungimi de aproximativ 10 cm.). Cealaltă spune că era dreptunghiulară, lungimea de 60 cm și lățimea de 30 cm. Grosimea lor era de 30 cm. Este posibil ca variantele de mărime să depinde de varianta de cinci cuvinte pe una sau de zece cuvinte pe una. Nici una nu era rotunjită sus după cum suntem obișnuiți să le vedem în tablouri și sculpturi. Forma aceasta ne-a venit din arta creștină medievală.

Pericopa Naso - Președinți נשיאים *nesiim* [anul 5780]

În primele două pericope ale cărții Numeri, care pot fi considerate a fi una, sunt două teme principale. Prima este descrierea detaliată a muncilor Leviților și numărătoarea lor. A doua temă este cea cu care începe cartea BeMidbar/Numeri: numirea personală a fiecărui președinte de trib. Iar pericopa Naso se încheie cu o descriere lungă și amănunțită a donațiilor personale ale fiecărui președinte, în numele tribului său, la inaugurarea Tabernacolului. Descrierea este atât de lungă încât cuprinde 88 de versete din cele 176 ale acestei pericope, care este cea mai lungă periscopă din Tora. Aceasta este prima întâlnire personală a cititorilor cu acești președinți. Este adevărat că cititorul a auzit de ei cu câteva ocazii, însă nici odată pe nume (de exemplu Exod 16:22, 34:31). Pe de altă parte, este posibil și că acești președinți amintiți în cartea Șmot/Exod nu sunt aceiași președinți din cartea Numeri.

Așadar aceasta este prima întâlnire personală a cititorului cu acești președinți din care le aflăm numele lor, caracterul lor, statutul și postul lor: „Și vor fi cu voi câte unul din fiecare trib, fiecare este cap al casei lui părintești. Și acestea sunt numele persoanelor care vor sta cu voi” (Numeri 1:4-5). Aceasta este prima apariție al președinților pe scena lumii doar în luna Iyyar după mai mult de un an de la ieșirea evreilor din Egipt.

Puțin în continuare ei sunt amintiți a doua oară pe numele lor când evreii au staționat după instalarea cortului (întreg cap. 2 din BeMidbar/Numeri). Iar aici, spre sfârșitul pericopei Naso, îi întâlnim a treia oară la inaugurarea altarului din Tabernacol (Numeri 7:1-11). Aici sunt detaliate jertfele și darurile aduse de fiecare dintre ei, iar numele lor este amintit de două ori: înainte și după detaliile jertfelor. Însă aici se pune o mare întrebare: „A fost în ziua în care **sfârșise** Moise de așezat cortul ...” (Numeri 7:1). Așezarea cortului a început în Nisan și s-a terminat după o lună, în Iyyar. Noi știm că inaugurarea cortului s-a petrecut de Roș Hodeș (prima zi) a lunii Nisan : „Și a fost în luna întâi (Nisan), în anul al doilea, la întâi ale lunii, cortul a fost așezat” (Exod 40:17). Acest lucru înseamnă că președinții au apărut pe scena istoriei cu o lună înainte de numirea lor în luna Iyyar, după cum reiese din Numeri 1:4-5. Întrebarea care se pune este de ce porunca numirii președinților a fost dată doar în luna Iyyar? Tot poporul îi cunoaște deja pe „Acești oameni care fuseseră numiți pe nume” (Numeri 1:17) în funcția lor de președinți. Ne este

scris că atunci a fost inaugurat altarul „Acesta a fost darul pentru dedicarea altarului” (Numeri 7:84).

Vom da aici doar o singură explicație posibilă. Aici este vorba de numiri într-un post cu multiple atribuții. În aceea perioadă, poporul evreu era într-un proces de organizare și pregătire pentru intrarea în țară după patru criterii:

1. **Social** – prin autoritatea executivă: Moise, Aaron, președinții și bătrânii.
2. **Juridic** – prin autoritatea juridică: Moise, căpetenii peste o mie, căpetenii peste o sută etc.
3. **Ritual** – prin Moise, Aaron și fiii lui cu ajutorul Leviților. În pericopa noastră se adaugă și președinții care au adus daruri și jertfe la inaugurarea altarului ca reprezentanți ale triburilor.
4. **Militar** – prin Iosua, o singură dată în războiul cu Amalek cu un an în urmă și acum prin președinți.

Cu douăzeci de zile înainte de ieșirea evreilor din zona muntelui Sinai, președinții primesc sarcina de a pregăti cucerirea țării. Până atunci ei erau căpetenii, un fel de prefecți, ale mari comunități de cel puțin o sută de mii de oameni. Dacă fiecare trib avea cam cinci zeci de mii de bărbați adulți, atunci adăugând pe femei și copii ajungem la cel puțin o sută de mii. De Roș Hodeș Iyyar ei sunt numiți și ca un fel de comandanți ale trupelor fiecărui trib. Atunci era vorba să se intre în țară în câteva luni, dacă nu venea puțin după aceea evenimentul tragic al iscoadelor. Despre aceasta numire învățăm din nenumărate versete și mai ales din folosirea cuvântului ebraic *țava*, צבא armată, oștire în diferite versete. De aici reiese că numirea din luna Nisan este una de ritual și poate și socială. Cea de a doua din luna Iyyar care apare în legătură cu recensământul care nu este unul demografic, ci unul militar pentru pregătire la război, este unul militar.

Această numire dublă apare puțin cam ciudată, luând în considerație că nu orice om de stat are în același timp abilități militare. Din această cauză această nominalizare este probabil amintită la începutul cărții Numeri. Acesta este momentul de apogeu al puterii acestor președinți. După aceea a venit căderea. În cel puțin unul din cele două provocări care au venit imediat după această numire, președinții au eșuat. Probabil din cauza poverii enorme care era pe umerii lor din cauza celor două sarcini, nu au mai avut putere să-l susțină pe Moise în cele două situații de criză. Prima a fost la Kivrot Hataava קִיבְרוֹת הַתָּאָוָה (mormintele de lăcomie/viciu) (Numeri 11:34-35). Aici Moșe însuși spune că nu are sprijin: „Nu pot să port singur tot poporul acesta, pentru că este prea greu pentru mine. Și dacă faci așa cu mine omoară-mă” (Numeri 11:14-15). Singur? Unde sunt președinții? Este clar că Moise era singur, iar Domnul i-a răspuns imediat: „Strânge-mi șaptezeci de inși dintre bătrânii lui Israel pe care-i cunoști că sunt bătrâni ai poporului și supraveghetori printre ei ... și voi coborî și voi lua din duhul care este peste tine și-l voi pune peste ei și vor purta povara poporului și n-o vei purta singur” (Numeri 11:16-17).

O dovadă și mai clară la eșecul președinților este identitatea iscoadelor. Imediat după criza de la mormintele de viciu sunt trimiși cele 12 iscoade: „Să trimiteți o persoană din fiecare trib a părinților lor, fiecare președinte între ei. Și Moise i-a trimis ... după porunca lui HAȘEM, toți erau inși căpetenii ai fiilor lui Israel” (Numeri 13:2-3). Dacă aici cuvântul „căpetenii” se referă la președinții triburilor, după numele care apar în versetele 4-15, reiese că președinții au fost schimbați. Asta fiindcă apar alte nume. Iar dacă acest cuvânt se referă la casele părinților (vezi la Leviți Numeri 3:32) și atunci este clar că după eșecul lor, președinții triburilor au fost schimbați cu căpeteniile caselor părinților, care au eșuat la rândul lor, în afară de cei doi: Iehoșua și Calev.

Încă o dovadă la eșecul președinților este dispariția lor din Tora după evenimentul de la mormintele de viciu. Aceasta este una dintre căile folosite în Tora pentru a camufla eșecuri, lăsând doar indicii. Această metodă ne poate explica și faptul că eșecul lor nu este menționat în Tora.

O ultimă întrebare care se pune, este cum de Domnul i-a ales cu scurt timp înainte? Un răspuns parțial putem găsi în eșecuri asemănătoare de aleși, ca alegerea celor doi fii a lui Aaron, Nadav și Avihu, să se urce pe munte împreună cu 70 de bătrâni și nu a lui Elazar și Itamar (Exod 24:1, 9). Și alegerea lui Șaul ca rege este un exemplu asemănător.

Din toate acestea putem învăța că chiar dacă cei buni sunt aleși la putere, pot și ei să eșueze. Iar dacă acest lucru se întâmplă, întotdeauna li se vor găsi înlocuitori.